

**ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА**

Маковецька Наталія Валеріївна

УДК: 371.134.001:373.2

**ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ
ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ
ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ
У СФЕРІ ОСВІТНЬО-ОЗДОРОВЛЮВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат

дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора педагогічних наук

Житомир – 2012

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в ДВНЗ “Запорізький національний університет”, Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України.

Науковий консультант:

доктор педагогічних наук, професор
Конох Анатолій Петрович,
Запорізький національний університет,
завідувач кафедри теорії та методики
фізичної культури і туризму

Офіційні опоненти:

доктор педагогічних наук, професор
Бобрицька Валентина Іванівна,
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова,
професор кафедри освітньої політики;

доктор педагогічних наук, професор
Васянович Григорій Петрович,
Львівський науково-практичний центр ПТО
НАПН України,

завідувач відділу гуманітарної освіти;
доктор педагогічних наук, професор
Лук'янова Лариса Борисівна,
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих
НАПН України,
завідувач відділу андрагогіки.

Захист відбудеться 02 жовтня 2012 р. об 11.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 14.053.01 в Житомирському державному університеті імені Івана Франка за адресою: 10008, м. Житомир, вул. Велика Бердичівська, 40, 2-й поверх, конференц-зал.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Житомирського державного університету імені Івана Франка (10008, м. Житомир, вул. Велика Бердичівська, 40).

Автореферат розісланий 01 вересня 2012 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

С.Л. Яценко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність досліджуваної проблеми. У сучасних умовах розвитку неперервної освіти, реалізації ідей Болонського процесу вагомим значенням набуває теоретичне й експериментальне обґрунтування організації навчального процесу в системі післядипломної педагогічної освіти. У цьому контексті необхідність урахування специфіки трансформації професійних функцій працівників дошкільних навчальних закладів в умовах сучасного суспільства детермінується потребами в інформатизації, розширенні можливостей для організації інноваційної діяльності, що вимагає створення відповідних педагогічних умов для професійного зростання фахівців, сприяння усвідомленню ними необхідності професійного розвитку і самовдосконалення впродовж усієї педагогічної діяльності.

Модернізація системи освіти на сучасному етапі розвитку суспільства висуває нові вимоги до професійної діяльності фахівців дошкільних навчальних закладів загалом й організації ними освітньо-оздоровлювальної діяльності зокрема. Їх зміст полягає у застосуванні педагогами нових технологій, формуванні нових орієнтирів щодо вирішення проблем оздоровлення дошкільників. Тому серед основних напрямів Державної національної програми “Освіта” (“Україна XXI століття”) (1993 р.), “Діти України” (1996 р.), законів України “Про освіту”(1996 р.), “Про дошкільну освіту” (2001 р.), Національної доктрини розвитку освіти України у XXI столітті (2002 р.) пріоритетними визначено модернізацію дошкільної освіти, використання етнопедагогічного та сучасного вітчизняного й зарубіжного досвіду фізичного виховання з урахуванням необхідності виконання соціального замовлення щодо формування здорового способу життя, активної, духовно багатой особистості.

Досвід і досягнення найбільш розвинених країн світу в аспекті створення ефективних умов для зміцнення і збереження здоров'я підростаючого покоління свідчить про важливість ролі педагога, а, отже, його постійного професійного зростання у зазначеній сфері. Проте, у нашій країні до останніх років цей процес відбувався стихійно, завдяки регіональним можливостям та ініціативі окремих фахівців.

Серед багатьох аспектів дошкільної педагогіки проблема зміцнення і збереження здоров'я дітей дошкільного віку завжди привертала увагу як теоретиків, так і практиків.

На основі аналізу психолого-педагогічної літератури виявлено, що в Україні приділяється належна увага дослідженню проблеми професійного розвитку педагогів в умовах сучасних соціально-економічних трансформацій, зокрема, таким її аспектам, як-от: методологічні засади сучасної філософії освіти (В. П. Андрущенко, Г. П. Васянович, І. А. Зязюн, В. Г. Кремень, П. Ю. Саух), неперервна професійна освіта (С. У. Гончаренко, Н. Г. Ничкало та ін.).

Розробці концептуальних положень підготовки майбутніх педагогів присвячено дослідження О. Є. Антонової, Л. М. Ахмедзянової, В. І. Бобрицької, І. М. Богданової, А. Ф. Линенко, О. М. Пехоти, Л. С. Рибалко, професійного розвитку вчителів, формування їхньої педагогічної майстерності – Є. С. Барбіної, С. І. Болтівця, В. Й. Бочелюка, О. А. Дубасенюк, Л. М. Кравченко, С. О. Сисоєвої, управління інноваційними процесами в освітніх закладах – Л. І. Даниленко, Н. Ф. Денисенко, Т. М. Сорочан, підготовки і професійного розвитку спеціалістів дошкільної та початкової освіти – Л. Я. Бондарєва, О. Г. Кучерявого, фахівців з фізичної культури – Р. Ф. Ахметова, А. П. Коноха, Л. П. Сущенко, Б. М. Шиїна.

Теоретичний і методичний аспекти проблеми фізичного виховання підростаючого покоління вивчалися такими науковцями, як Є. Н. Приступа, Т. Т. Ротерс. Питанням оздоровлення дітей, визначення шляхів формування у молоді культури здоров'я присвятили свої дослідження Л. Д. Глазиріна, В. П. Горашук, А. Б. Нурлибекова, Ю. К. Чернишенко та ін.

Концептуальним для дослідження визначено положення, що здоров'я – безцінне надбання не тільки кожної людини, але і всього суспільства. Проте, згідно з результатами наукових розвідок значна кількість дітей втрачає його вже в дошкільному віці, свідченням чого є патології постави, зору, нервової системи тощо. Це пов'язане, насамперед, із відсутністю комплексного підходу до зміцнення і збереження здоров'я особистості, порушенням координації діяльності міжгалузевої системи освіти й охорони здоров'я.

У вирішенні низки зазначених проблем вагомим значення набуває формування професійної компетентності фахівців, які забезпечують процес зміцнення і збереження здоров'я підростаючого покоління, що відбувається під впливом змін у системі дошкільної освіти, зокрема, у контексті урізноманітнення форм навчання і виховання дітей дошкільного віку тощо.

Однак, зазначене ускладнюється низкою нерозв'язаних суперечностей:

- між модернізацією освіти на сучасному етапі розвитку суспільства і консервативністю поглядів значної частини фахівців дошкільних навчальних закладів, які важко адаптуються до змін і нових вимог;

- об'єктивними потребами у постійному зростанні професійного рівня фахівців дошкільних навчальних закладів і відсутністю ефективного механізму, що стимулює їх до професійного розвитку;

- необхідністю професійного розвитку працівників дошкільних навчальних закладів у сфері освітньо-оздоровлювальної діяльності і відсутністю науково-обґрунтованих теоретичних і методичних засад його забезпечення;

- орієнтацією сучасної педагогічної науки і практики на впровадження нових моделей професійної підготовки спеціалістів зазначеної галузі і традиційністю змісту, форм і методів навчання у педагогічних ВНЗ;

- потребою врахування вітчизняного і зарубіжного досвіду професійного розвитку фахівців дошкільних навчальних закладів у сфері освітньо-оздоровлювальної діяльності і недостатньою дослідженістю означеної проблеми у вітчизняній педагогічній науці, недооцінкою напрацювань розвинених країн у цій галузі.

Відтак, у сучасних умовах розвитку неперервної освіти важливо зосереджувати увагу на теоретичному й експериментальному обґрунтуванні організації професійного розвитку фахівців дошкільних навчальних закладів у сфері освітньо-оздоровлювальної діяльності, створенні відповідних педагогічних умов, сприянні всебічному усвідомленню педагогами значущості забезпечення відповідного рівня професійної компетентності впродовж усієї педагогічної кар'єри, допомозі в усвідомленні важливості оволодіння новими знаннями, інноваційними підходами і технологіями організації повноцінної, змістовної освітньо-оздоровлювальної діяльності дошкільників.

Отже, соціальна значущість і актуальність проблеми організації ефективної освітньо-оздоровлювальної діяльності, необхідність вирішення зазначених суперечностей, відсутність моделі, теоретичних і методичних засад сучасного професійного розвитку фахівців дошкільних навчальних закладів у сучасній теорії та методиці професійної освіти, зумовили вибір теми дисертаційної роботи: **“Теоретичні і методичні засади професійного розвитку фахівців дошкільних навчальних закладів у сфері освітньо-оздоровлювальної діяльності”**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано в межах науково-дослідної теми Запорізького національного університету “Теоретико-методичні засади професійної підготовки і професійного розвитку фахівців фізичної культури, спорту і туризму” (державний реєстраційний номер 011U008530. Тему дисертації затверджено вченою радою Запорізького національного університету (протокол № 3 від 20.11.2008 р.) та узгоджено в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних АПН України (протокол №10 від 23.12.2008 р.).

Мета дослідження: здійснити комплексний науковий аналіз проблеми професійного розвитку фахівців дошкільної галузі освіти в контексті подальшої розробки і впровадження цілісної системи професійного розвитку фахівців дошкільних навчальних закладів у сфері освітньо-оздоровлювальної діяльності.

Відповідно до мети, визначено такі **завдання дослідження:**

1. Проаналізувати стан досліджуваної проблеми в педагогічній теорії та практиці

вітчизняної й зарубіжної систем неперервної освіти, а також пріоритетні напрями сучасної системи оздоровлення дошкільників.

2. Визначити теоретичні та методичні засади професійного розвитку фахівців дошкільних навчальних закладів у сфері освітньо-оздоровлювальної діяльності.

3. Вирізнити критерії, показники, обґрунтувати рівні, дослідити стан професійного розвитку інструкторів з фізкультури і вихователів дошкільних навчальних закладів у сфері освітньо-оздоровлювальної діяльності.

4. Обґрунтувати концептуальні положення професійного розвитку фахівців дошкільних навчальних закладів у сфері освітньо-оздоровлювальної діяльності.

5. Науково обґрунтувати, розробити та експериментально перевірити ефективність моделі професійного розвитку фахівців дошкільних навчальних закладів у сфері освітньо-оздоровлювальної діяльності.

6. Розробити технологію реалізації моделі професійного розвитку фахівців та створити навчально-методичний комплекс для забезпечення професійного розвитку фахівців дошкільних навчальних закладів у сфері освітньо-оздоровлювальної діяльності.

7. Виокремити перспективні напрями професійного розвитку фахівців дошкільних навчальних закладів у сфері освітньо-оздоровлювальної діяльності в Україні.

Об'єкт дослідження: професійний розвиток фахівців дошкільної галузі освіти.

Предмет дослідження: теоретико-методичні засади професійного розвитку інструкторів з фізкультури і вихователів дошкільних навчальних закладів у сфері освітньо-оздоровлювальної діяльності.

Концепція дослідження. Фундаментальне оновлення системи професійного розвитку педагогів передбачає, насамперед, інтеграцію педагогічної теорії та практики, адже сучасний стан освіти вимагає від педагога постійного оновлення знань, умінь навчатися впродовж життя, бути науковцем-дослідником, розвивати професійні здібності та відповідні якості. Окрім цього, означене передбачає радикальну модернізацію змісту і децентралізацію цього процесу, зокрема, подолання певної ідеологізації, впровадження інноваційних форм і методів, наближення до соціокультурних реалій сьогодення у сфері освітньо-оздоровлювальної діяльності.

Зазначене вимагає синергетичного полірівневого звернення до особистості людини:

– на мікрорівні – як до суб'єкта саморозвитку зі своїм неповторним індивідуальним образом, високорозвиненою духовністю, творчим началом, позитивною Я - концепцією;

– на мезорівні – як до суб'єкта професійного становлення, основною ознакою якого є наявність цілісного комплексу професійно значущих характеристик: якостей особистості, переконань, ідеалів, цінностей тощо;

– на макрорівні – як до суб'єкта світової цивілізації, універсальними (планетарно-космічними) характеристиками якого є ноосферне мислення, планетарна свідомість, полікультурність, гуманістична культура, громадянськість, толерантність, здатність до життєтворчості у глобальному масштабі тощо.

Умовами успішного професійного розвитку фахівців у визначеному напрямі є забезпечення оптимального співвідношення між загальним, особливим та одиничним у цьому процесі, свідомого й ефективного функціонування педагога в глобалізованому світі, на загальносуспільному й індивідуальному рівнях розуміння ним особистості дитини як найвищої цінності, розширення бази знань фахівця, необхідних для здійснення модернізації освітньої системи в цілому і забезпечення рівного доступу до якісної освіти зокрема.

Одним із пріоритетних теоретичних положень концепції є те, що професійний розвиток фахівців дошкільних навчальних закладів у сфері освітньо-оздоровлювальної діяльності базується на багатокультурному підґрунті, а саме: передбачає формування толерантності, поваги етнічного і культурного розмаїття, органічний зв'язок зі світовою і національною культурою, традиціями українського народу, інших народностей, що населяють країну тощо. Освітньо-оздоровлювальна діяльність дошкільних навчальних закладів характеризується незалежністю від політичних, громадських і релігійних організацій. У процесі професійного розвитку забезпечується гнучкість, варіативність, неперервність і прогнозованість розвивального впливу на формування професійно-педагогічних якостей особистості. Реалізація цих положень передбачає наявність певних чинників, які забезпечують професійний розвиток фахівців дошкільних навчальних закладів у сфері освітньо-оздоровлювальної діяльності. Провідними серед них визначено: реалізацію суб'єкт-суб'єктних міжособистісних відносин, що передбачає відмову від авторитаризму й утвердження гуманізму, співробітництва і конструктивного діалогу; відхід від традиційної установки на готові знання, способи діяльності та мислення; орієнтацію на процес діяльності, а також проектування, прогнозування та діагностику його результатів; створення умов для особистісної зорієнтованості фахівців на самоосвіту, саморозвиток, самоактуалізацію; реалізацію здатності фахівців до теоретичного узагальнення, парадигмального мислення; орієнтацію на культурну освіченість фахівців, їхню обізнаність в історії науки та мистецтва; забезпечення шляхів досягнення професійної компетентності у сфері освітньо-оздоровлювальної діяльності.

Загальна гіпотеза дослідження полягає в тому, що професійний розвиток фахівців дошкільних навчальних закладів у сфері освітньо-оздоровлювальної діяльності набуває ефективності, якщо:

- здійснюється в системі неперервної освіти, а її зміст, форми і методи відображають

специфіку професійного розвитку фахівців у зазначеній сфері;

- спрямовується на професійний розвиток фахівців;
- забезпечує високу ефективність всієї освітньо-оздоровлювальної роботи в дошкільному навчальному закладі.

Загальну гіпотезу конкретизовано в **часткових** припущеннях:

1. Професійний розвиток фахівців дошкільних навчальних закладів набуває ефективності за умови забезпечення реалізації професійної функції – організації освітньо-оздоровлювальної діяльності.

2. Ефективність професійного розвитку фахівців підвищиться в контексті спрямованості цього процесу на забезпечення позитивного ставлення до здорового способу життя, врахування індивідуально-типологічних особливостей дошкільників.

3. Відповідний рівень професійного розвитку фахівців дошкільних навчальних закладів зростатиме, якщо в практичній діяльності створюються умови для застосування набутих знань, умінь і навичок щодо організації освітньо-оздоровлювальної діяльності.

Методологічну основу дослідження становлять: *філософська методологія*, зокрема, основні положення теорії пізнання (гносеології) про діалектичний взаємозв'язок та взаємозумовленість закономірностей і явищ соціальної й педагогічної дійсності, необхідність об'єктивного вивчення їх розвитку у взаємозв'язку з конкретно-історичними умовами на основі єдності логічного та історичного, загального та особливого; загальнофілософські ідеї гуманістичного розуміння людини як абсолютної цінності і самоцілі суспільного прогресу; загальнофілософські ідеї розуміння розвитку, діяльності; принципи єдності теорії та практики, гуманізму і демократизму освіти; *загальнонаукова методологія*, зокрема, положення синергетики, основні принципи системного і діяльнісного підходів як методологічного способу пізнання педагогічних фактів, явищ, процесів; *конкретно наукова методологія* – концептуальні соціологічні, психолого-педагогічні ідеї і висновки щодо тенденцій професійного розвитку в системі неперервної освіти, акмеологічний, андрагогічний, особистісно орієнтований підходи до професійного розвитку, положення про роль неперервної освіти у формуванні особистості.

Теоретичну основу дослідження становлять: концептуальні теоретичні та методичні засади професійного навчання і розвитку (В. М. Вакуленко, А. О. Деркач, Е. Ф. Зеєр, Л. Б. Лук'янова, Л. М. Мітіна, В. О. Радкевич, В. О. Сластьонін, В. М. Ямницький та ін.), формування професійної компетентності (І. О. Зимня, А. К. Маркова та ін.), підготовки, професійного розвитку педагогів, формування їхньої педагогічної майстерності (Г. В. Беленька, Р. Мушкета, А. Мушинські, К. О. Оглоблін, В. Ф. Орлов, О. Уршуля, К. Чарнецкі та ін.); погляди філософів, педагогів-класиків на фізичне виховання

підростаючого покоління (І. Боберський, Г. Г. Ващенко, П. Ф. Лесгафт, А. С. Макаренко, В. О. Сухомлинський, К. Д. Ушинський, П. І. Франко та ін.); сучасні підходи до оздоровлення дітей, формування у них культури здорового способу життя (Ю. А. Аркін, Е. С. Вільчковський, О. Д. Дубогай, М. М. Єфименко, Ю. П. Змановський, О. В. Козирева, В. Т. Кудрявцев, М. О. Правдов, В. М. Шебеко та ін.).

Методи дослідження. Для вирішення означених завдань, досягнення мети і перевірки гіпотези використовувався комплекс загальнонаукових **методів**: *теоретичні* – аналіз філософської, психолого-педагогічної та історико-педагогічної літератури, нормативних документів з проблеми дослідження; метод концептуально-порівняльного аналізу, за допомогою якого зіставлялися наявні в психолого-педагогічній літературі теоретичні підходи до розробки й обґрунтування концепції професійного розвитку фахівців дошкільних навчальних закладів у сфері освітньо-оздоровлювальної діяльності; метод структурно-системного аналізу, який було використано для розробки авторської моделі та її впровадження в практику роботи дошкільних навчальних закладів; *емпіричні* – моделювання, спостереження, анкетування, тестування, аналіз та узагальнення результатів для встановлення достовірності дослідження і визначення ефективності розробленої моделі; *експериментальні* – педагогічний експеримент – пошуковий етап, який підтвердив необхідність проведення означеного дослідження, констатувальний і формувальний етапи для перевірки ефективності моделі професійного розвитку фахівців дошкільних навчальних закладів у сфері освітньо-оздоровлювальної діяльності; *прогностичні* (метод незалежних експертних оцінок) з метою впровадження й апробації розроблених навчально-методичних матеріалів; *методи математичної статистики* – для обробки результатів експериментальної роботи. Результати дослідження були піддані якісному та кількісному аналізу.

Організація дослідження. Дослідження здійснювалося впродовж 2004-2012 років, що передбачало чотири етапи наукового пошуку.

На першому етапі (2004-2005 рр.) вивчено стан розробленості проблеми в науковій літературі з педагогіки, психології, соціальної педагогіки, філософії освіти, історії педагогіки тощо. Визначено об'єкт, предмет, мету, завдання, сформульовано робочу гіпотезу, реалізовано пошуковий етап дослідження, розроблено програму констатувального та формувального етапів.

На другому етапі (2006-2007 рр.) обґрунтовано теоретико-методологічні засади подальшої експериментальної роботи, з'ясовано зміст базових понять дослідження “фахівець дошкільного навчального закладу”, “професійний розвиток”, “освітньо-оздоровлювальна діяльність”, обґрунтовано концепцію професійного розвитку фахівців дошкільних навчальних

закладів у сфері освітньо-оздоровлювальної діяльності; розроблено навчально-методичний комплекс для дошкільних навчальних закладів, орієнтований на професійний розвиток фахівців у сфері освітньо-оздоровлювальної діяльності. Проведено констатувальний етап експерименту, узагальнено його результати.

На третьому етапі (2008-2011 рр.) здійснено формувальний етап експерименту, впроваджено у навчальний процес педагогічних ВНЗ і практику діяльності дошкільних навчальних закладів розроблений навчально-методичний комплекс, спрямований на професійний розвиток фахівців дошкільних навчальних закладів у сфері освітньо-оздоровлювальної; проведено експериментальну перевірку отриманих даних; здійснено апробацію результатів дослідницької роботи.

На четвертому етапі (2011-2012 рр.) проаналізовано та узагальнено результати формувального етапу експерименту, сформульовано висновки, оформлено текст дисертаційної роботи.

Експериментальною базою дослідження слугували дошкільні навчальні заклади № 444 м. Києва, № 8 м. Южноукраїнська Миколаївської обл., № 3 м. Переяслав-Хмельницького Київської обл., ДНЗ № 199, № 281, № 284, № 291 м. Запоріжжя, № 7 м. Енергодара Запорізької обл., № 7 м. Дніпрорудного Запорізької області, Центр розвиваючого навчання “Мрія” м. Запоріжжя, Центр розвитку дитини “Лазурний” м. Запоріжжя, дошкільне відділення ЗОШ № 20 м. Запоріжжя. До участі в експерименті було залучено 266 фахівців дошкільних навчальних закладів, 674 дитини та їхні батьки.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що *вперше*: систематизовано концептуальні підходи до професійного становлення особистості у контексті визначеної проблеми, розроблено авторську концепцію професійного розвитку фахівця дошкільного навчального закладу; узагальнено та розкрито зміст сучасних вітчизняних та зарубіжних моделей професійного розвитку педагогів; систематизовано історичні та сучасні підходи до вирішення проблеми зміцнення і збереження здоров'я підростаючого покоління, залучення їх до здорового способу життя; сформульовано авторське визначення базового поняття “освітньо-оздоровлювальна діяльність”; реалізовано парадигмальний підхід в організації освітньо-оздоровлювальної діяльності; визначено характерні риси і форми професійного розвитку фахівців ДНЗ; обґрунтовано та розроблено авторську модель цього процесу у сфері освітньо-оздоровлювальної діяльності; збагачено його зміст, форми і методи; визначено критерії та показники ефективності професійного розвитку фахівців ДНЗ у визначеному напрямі; *уточнено* поняттєво-термінологічний апарат досліджуваної проблеми; зокрема, базові поняття “професійний розвиток” та “фахівець дошкільного навчального закладу”, “професійна компетентність фахівця ДНЗ”;

удосконалено зміст, форми, методи професійного розвитку фахівців в умовах дошкільного навчального закладу, теоретичні і практичні підходи до організації освітньо-оздоровлювальної діяльності;

набули подальшого розвитку положення про необхідність цілеспрямованої і систематичної роботи щодо забезпечення безперервності освіти, пріоритетного значення самоосвіти у процесі фахового становлення педагогів, позитивного впливу професійного розвитку фахівців дошкільних навчальних закладів у сфері освітньо-оздоровлювальної діяльності на фізичний розвиток, рухову підготовленість і стан здоров'я дошкільників.

Теоретичне значення дослідження полягає: в обґрунтуванні теоретичних концептуальних положень щодо професійного розвитку особистості, уточненні структури професійної педагогічної компетентності фахівців ДНЗ, визначенні сутності понять “освітньо-оздоровлювальна діяльність” і “професійний розвиток”, які поглиблюють розуміння необхідності забезпечення безперервної освіти педагогів, створення умов для їхньої професійної самореалізації, розвитку педагогічної майстерності у сфері зміцнення і збереження здоров'я підростаючого покоління; у підтвердженні необхідності застосування основних ідей менеджменту у професійному розвитку педагогів; в обґрунтуванні основних тенденцій професійного становлення педагогів і оздоровлення підростаючого покоління в історії педагогічної наукової думки; у висвітленні мети, завдань, принципів і засобів Педагогіки оздоровлення, а також парадигмального підходу до освітньо-оздоровлювальної діяльності дошкільного навчального закладу; здійсненні порівняльного аналізу стану досліджуваної проблеми у Великобританії, Іспанії, Канаді, Німеччині, Російській Федерації, США, Фінляндії, Франції, Чехії, Швеції, Японії; з'ясуванні особливостей організації освітньо-оздоровлювальної діяльності у дошкільних закладах зарубіжних країн; виокремленні структурних компонентів – цільового, ціннісно-мотиваційного, змістово-операційного, аналітико-рефлексивного і контрольного-регулювального, критеріїв та рівнів професійного розвитку фахівців дошкільних навчальних закладів; створенні концепції професійного розвитку фахівців дошкільних навчальних закладів у сфері освітньо-оздоровлювальної діяльності; побудові авторської моделі професійного розвитку; теоретичному обґрунтуванні й удосконаленні форм, методів професійного розвитку фахівців в умовах дошкільного навчального закладу, збагаченні змісту цієї роботи з урахуванням основних ідей народної педагогіки щодо зміцнення і збереження здоров'я підростаючого покоління, а також сучасних наукових підходів до залучення дошкільників до здорового способу життя; визначенні прогностичних напрямів розробки проблеми професійного розвитку фахівців дошкільних навчальних закладів у сфері освітньо-оздоровлювальної діяльності.

Практичне значення дослідження полягає в апробації моделі професійного розвитку фахівців дошкільних навчальних закладів у сфері освітньо-оздоровлювальної діяльності; у розробці навчально-методичного забезпечення, яке включає робочі та навчальні програми, навчально-методичні посібники з дисциплін “Особливості розвитку дітей дошкільного віку”, “Організація оздоровлювальної роботи в дошкільному навчальному закладі”, “Нетрадиційні методи оздоровлення дітей дошкільного віку”, “Комплексний контроль фізичного стану дітей дошкільного віку”, “Теорія та методика фізичного виховання дітей дошкільного віку”, що викладаються у вищих навчальних закладах I – II рівнів акредитації за спеціалізацією “Інструктор з фізкультури дошкільних навчальних закладів”, III – IV рівнів акредитації на факультетах фізичного виховання за спеціалізацією “Фахівець з фізичного виховання дітей дошкільного віку”; навчально-методичні посібники для інструкторів з фізкультури, вихователів дошкільних навчальних закладів щодо організації оздоровлення дошкільників, для керівників дошкільних навчальних закладів в аспекті забезпечення ними професійного розвитку фахівців.

Упровадження результатів дослідження здійснено в освітній процес ДНЗ № 36 м. Мелітополя Запорізької області (довідка № 349 – Д від 24. 04. 2012 р.), ДНЗ №129 м. Запоріжжя (довідка № 821/01 – 24 від 10. 02. 2011 р.), ДНЗ № 41 м. Бердянська Запорізької обл. (довідка № 1258 від 21. 08. 2012 р.), а також в освітньо-виховний процес Запорізького національного університету (акт про впровадження № 01 – 25/103 від 27. 05. 2011 р.), Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди (довідка № 840 від 11. 05. 2011 р.), Бердянського державного педагогічного університету (довідка № 63 – 08/1788 від 01. 10. 2010 р.), Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького (довідка № 06/825 від 18. 05. 2012 р.), Запорізького педагогічного коледжу (довідка № 240 від 05. 04. 2012 р.).

Особистий внесок здобувача в опублікованих у співавторстві посібниках таких: у методичному посібнику “Групові форми методичної роботи з педагогами в сучасному дошкільному навчальному закладі” (2004 р.), підготовленому у співавторстві з К. Л. Крутій, З. П. Дорошенко, О. М. Каплуновською, висвітлено особливості організації роботи творчих груп і шкіл перспективного педагогічного досвіду в дошкільному навчальному закладі; у методичному посібнику “Масові форми методичної роботи з педагогами в сучасному дошкільному навчальному закладі” (2004 р.), виданому у співавторстві з К. Л. Крутій, З. П. Дорошенко, О. М. Каплуновською, О. В. Нікулочкіною, визначено роль науково-практичної конференції педагогічних працівників дошкільного навчального закладу як форми підбиття підсумків роботи щодо вирішення науково-методичної проблеми; у методичному посібнику “Інноваційна діяльність у дошкільному навчальному закладі:

методичний аспект” (2004 р.) у співавторстві з К. Л. Крутій – відтворено процес моделювання інноваційної діяльності дошкільного навчального закладу; у методичному посібнику “Готуємо руку дитини до письма” (2005 р.) у співавторстві з О. В. Нікулочкіною – розроблено рекомендації вихователям щодо структури оздоровлювального заняття з підготовки руки дитини до письма; у методичному посібнику “Оздоровлення дошкільнят, або Канікули влітку” (2005 р.) у співавторстві з О. Д. Дубогай, Н. В. Погрібняк – запропоновано практичні рекомендації вихователям, інструкторам з фізкультури щодо оздоровлення дітей влітку; у методичному посібнику “Плекаймо здоров’я дитини” (2007 р.) у співавторстві з О. Д. Дубогай – практичні рекомендації батькам дітей дошкільного віку щодо можливостей їх оздоровлення вдома.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження доповідалися та обговорювалися на наукових, науково-практичних, науково-методичних конференціях різного рівня, зокрема, *міжнародних*: “Дошкільна освіта: історія і перспективи розвитку” (Рівне, 2002), “Післядипломна освіта: проблеми, досвід і перспективи” (Санкт-Петербург, 2004), IV Міжнародному конгресі валеологів (Санкт-Петербург, 2005), “Роль фізичної культури як вагомого фактора покращення стану здоров’я населення і модифікації стилю життя” (Івано-Франківськ, 2006), “Актуальні питання вищої професійної освіти” (Донецьк, 2010), “Ціннісні пріоритети освіти: виклики XXI століття” (Луганськ, 2011), “Проблеми розвитку спортивно-оздоровчого туризму і краєзнавства в закладах освіти” (Переяслав-Хмельницький, 2010, 2011), “Соціально-економічний розвиток України: європейський вибір” (Мелітополь, 2011), IV Міжнародній науковій конференції “Актуальні проблеми сучасної біомеханіки фізичного виховання та спорту” (Чернігів, 2011), “Сучасні технології формування особистості фахівця з фізичного виховання, спорту та основ здоров’я” (Чернігів, 2012); *всеукраїнських*: “Підготовка педагогічних кадрів до роботи в умовах нової структури і змісту початкової освіти” (Полтава, 2001), “Особистість і здоров’язбережувальний простір” (Запоріжжя, 2010); *засіданнях наукової школи*: “Неперервна педагогічна освіта: сучасні парадигми та технології їх реалізації” (Хмельницький, 2009), “Освіта для інформаційного суспільства” (Київ, 2012); *науково-практичній конференції* Запорізького національного університету “Молода наука – 2011” (Запоріжжя, 2011); *засіданні науково-методичної ради* Запорізького національного університету (Запоріжжя, 2012), *семінарах* на факультеті фізичного виховання Запорізького національного університету “Теоретико-методичні засади професійної підготовки і професійного розвитку фахівців фізичної культури, спорту і туризму” (Запоріжжя, 2008 – 2012), *засіданнях кафедри* теорії та методики фізичної культури і туризму Запорізького національного університету (Запоріжжя, 2006 – 2012).

Основні результати дослідження знайшли відображення у 43 публікаціях, серед яких: 1 монографія, 10 навчально-методичних посібників, 23 статті у провідних фахових виданнях України, 5 статей – в інших журналах.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук на тему: “Методика навчання старших дошкільників суфіксального творення іменників і прикметників (на матеріалі емоційно-експресивної лексики)” за спеціальністю 13.00.02 – теорія і методика навчання (українська мова) була захищена в 2000 році. Матеріали кандидатської дисертації в тексті докторської дисертації не використовувалися.

Структура дисертації. Робота складається зі вступу, п’яти розділів, висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел на 67 сторінках (566 найменувань, з них 40 – іншомовні), 20 додатків на 53 сторінках. Дисертація містить 13 рисунків, 21 таблицю. Загальний обсяг дисертації – 535 сторінок, з яких 413 сторінок основного тексту.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність і доцільність обраної проблеми, визначено об’єкт, предмет, мету, гіпотезу та завдання, методологічні та теоретичні основи, методи дослідження, розкрито його наукову новизну, теоретичне та практичне значення, висвітлено відомості про апробацію та впровадження його результатів у практику діяльності ДНЗ.

У першому розділі – **“Теоретичні засади професійного розвитку педагогічних працівників дошкільних навчальних закладів”**– окреслено концептуальні підходи до професійного розвитку особистості, здійснено характеристику базових понять дослідження, актуалізовано погляди науковців щодо тлумачення поняття “професійна компетентність педагогічного працівника”, обґрунтовано можливості застосування основних ідей педагогічного менеджменту в освітньо-оздоровлювальній діяльності ДНЗ.

У результаті теоретичного аналізу проблеми уточнено базові поняття дослідження “професійний розвиток”, “фахівець дошкільного навчального закладу”, “освітньо-оздоровлювальна діяльність”, розкрито їх сутність та збагачено зміст. У межах дослідження освітньо-оздоровлювальна діяльність тлумачиться як спеціально організований, нормований процес взаємодії фахівців, вихованців та їхніх батьків, метою якого є реалізація комплексу педагогічних заходів, спрямованих на засвоєння дошкільниками систематизованих знань, умінь і навичок здорового способу життя.

У ході узагальнення та систематизації наукових досліджень визначено концептуальні засади професійного розвитку особистості. Окреслено пріоритетні андрагогічні завдання професійного навчання на робочому місці, що передбачає: здійснення моніторингу типових

й індивідуальних проблем працівників; надання допомоги у самовизначенні та виборі необхідної освітньої траєкторії професійного розвитку; створення сприятливих психолого-педагогічних умов для усвідомлення перспектив професійного й особистісного зростання; формування ситуації міжсуб'єктної взаємодії під час навчання; надання кожному працівнику можливості самовираження і самоствердження у середовищі колег шляхом презентації особистого позитивного досвіду.

Визначено концептуальні підходи до професійного розвитку особистості. До таких віднесено: *системний* підхід, що передбачає виокремлення системи, її структури, елементів як на рівні системи в цілому, так і кожної з її підсистем, з урахуванням очікуваного кінцевого результату. Згідно з цим підходом, людина є інтегральним суб'єктом системи професійної діяльності. Наступний підхід – *особистісний* – *тлумачиться у кількох площинах наукового розгляду, а саме*: як *синтез* напрямів педагогічної діяльності навколо її головної мети – особистості фахівця, як *пояснювальний принцип*, що розкриває механізм особистісних новоутворень; як *керівна ідея свободи особистості* фахівця в освітньому процесі. Інший підхід до професійного розвитку – *професіографічний* – передбачає, що професійна діяльність педагога у контексті досліджуваної проблеми може бути визначена як *система взаємопов'язаних елементів і дій*, які характеризують особистість фахівця, зокрема, його професійну спрямованість, знання основ наук, що передбачає підвищення рівня педагогічної майстерності і реалізацію неперервної самоосвіти. Основою реалізації *компетентнісного* підходу визначено формування *компетентностей* (комплексу компетенцій), в яких особистість, формуючись у діяльності і спілкуванні з іншими людьми, визначає характер цієї діяльності та характер спілкування. Доведено, що в межах проведеного дослідження актуальним є *акмеологічний* підхід, що характеризується сукупністю принципів, методів і прийомів вирішення проблем творчого зростання особистості, досягнення нею професійних та особистісних вершин і впровадження їх як особистісних орієнтирів у контексті мотивації професійної діяльності, професійного становлення і саморозвитку. Викладене передбачає визначення педагогами особистісних цілей професійної діяльності і самовдосконалення, сформованість професійних інтересів і потреб, наявність здатності до рефлексії, прогнозованість професійних орієнтирів, прагнення до саморозвитку і творчо-пошукової професійної самореалізації.

На основі теоретичного аналізу проблеми з'ясовано сутність поняття “професійна компетентність” як складової інтегральної характеристики професійного розвитку, структурними компонентами якої є соціально-професійна спрямованість, професійно важливі якості, відповідні психофізіологічні властивості. Виявлено, що підвищення рівня

професійної компетентності позитивно впливає на процес професійного розвитку особистості.

Окреслено роль і значення педагогічного менеджменту професійного розвитку фахівців ДНЗ, виокремлено два його рівні: керівник – колектив педагогів і співробітників; педагог – діти. Зазначено, що і керівник ДНЗ, і педагоги є менеджерами відповідного рівня, а їхня професійна діяльність має ґрунтуватися на провідних положеннях педагогічного менеджменту, що визначаються відповідною метою – забезпечення продуктивної діяльності співробітників шляхом їхнього професійного розвитку, саморозвитку, використання творчого потенціалу (I рівень); здійснення оптимального управління освітнім процесом при максимальній реалізації можливостей і розвитку здібностей кожної дитини (II рівень). На основі зазначеного виокремлено підрівні, що зумовлені організаційною структурою дошкільного закладу і взаємодією педагогів і дітей. На основі розгляду концептуальних основ менеджменту професійного розвитку зазначено, що його підґрунтям є саморозвиток фахівців, який має здійснюватися на трьох рівнях – індивідуальному, груповому й організаційному. У ході дослідження обґрунтовано думку, що процес розподілу ролей передбачає певну субординацію. У першу чергу відповідальність за розвиток кожного фахівця покладається на нього самого, що є основою саморозвитку. Методист ДНЗ виконує роль наставника, тобто координує дії фахівця; внутрішнім консультантом виступає завідувач дошкільного навчального закладу.

Конкретизація теоретико-методичних засад професійного розвитку фахівців ДНЗ у сфері освітньо-оздоровлювальної діяльності вимагає детального розгляду психологічних та педагогічних підходів до дослідження окресленої проблеми.

У другому розділі – **“Психолого-педагогічні підходи до оздоровлення дошкільників”** – окреслено історико-педагогічний та сучасні підходи до зміцнення і збереження здоров’я підростаючого покоління.

У результаті історико-педагогічного аналізу досліджуваної проблеми, що ґрунтується на системному розгляді поглядів педагогів і філософів минулого, визначено шляхи, методи і засоби фізичного виховання, зміцнення і збереження здоров’я підростаючого покоління. До таких віднесено: систему фізичного виховання майбутнього джентльмена, розроблену Дж. Локком; “суглобову гімнастику” Й Песталоцці; мету, зміст і форми фізичного виховання, обґрунтовані К. Д. Ушинським згідно з основами анатомії і фізіології людини, медицини, санітарії і гігієни. Вагомим для дослідження визначеної проблеми визнано: ідеї щодо важливості інтелектуалізації фізичних вправ та шляхів застосовування рухливих ігор, запропоновані П. Ф. Лесгафтом; комплексний підхід до виховання духа і тіла підростаючого покоління, запропонований І. Боберським; впровадження української системи тіловиховання,

обґрунтованої Г. Г. Ващенком; методики організації рухливих ігор і забав, розробленої П. І. Франком тощо.

У ході дослідження доведено, що оздоровлення дошкільників має бути спрямоване на підвищення потенціалу здоров'я з урахуванням його наявного рівня. Цей процес передбачає розробку стратегій, не обмежених лікувальними заходами і боротьбою зі шкідливими звичками, і дає можливість розглядати людський організм як соціальну сутність. Важливість і актуальність означеного напрямку підтверджується наявністю достатньої кількості парціальних і комплексних програм, де пропонується застосування різних засобів вирішення оздоровлювальних, виховних і освітніх завдань фізичного виховання дошкільників.

Визначено мету, завдання і принципи Педагогіки оздоровлення як міждисциплінарного науково-практичного напрямку вікової фізіології, гігієни, педіатрії, педагогіки, дитячої психології. На основі теоретичного узагальнення сучасних підходів до розв'язання проблеми оздоровлення дошкільників і згідно з основними положеннями Педагогіки оздоровлення обґрунтовано вимоги до організації освітньо-виховного процесу в ДНЗ, пріоритетними серед яких є: *дидактичні* – створення умов для залучення дітей до здорового способу життя, надання їм знань щодо безпеки життєдіяльності, зміцнення і збереження здоров'я; *гігієнічні* – додержання гігієнічних умов у приміщеннях ДНЗ, удосконалення у дошкільників культурно-гігієнічних навичок; *психологічні* – забезпечення комфортної психологічної атмосфери, а також виховання у дітей позитивного ставлення до фізичної культури, фізкультурно-оздоровлювальних заходів.

Визначено, що серед засобів освітньо-оздоровлювальної діяльності пріоритетними є режим, різні види рухів, фізичні вправи, загартування тощо.

Розглянуто парадигмальний підхід в освітньо-оздоровлювальній діяльності ДНЗ. Виокремлено й охарактеризовано чотири основні групи освітніх парадигм, а саме: соціоцентриські, персонцентриські, природо-орієнтовані, культуро-орієнтовані.

Зазначено, що організація освітньо-оздоровлювальної діяльності в ДНЗ передбачає поліпарадигмальний підхід з домінуванням природо-орієнтованих зразків поведінки. У межах означеної групи особливої актуальності набуває парадигма культури здоров'я, що визначає зв'язок людини з природою, соціально орієтованим суспільством і здоров'ям, тому головними завданнями є підвищення якості здоров'я людини, формування культури здоров'я і здорового способу життя, а також розробка нових підходів до вирішення окресленої проблеми.

Основними положеннями парадигми культури здоров'я визначено пріоритетну гуманізацію, спрямовану на всі сфери життєдіяльності людини, утвердження єдності загальнолюдських і загальнокультурних цінностей. З'ясовано, що особливе значення

ефективної соціологізації реалізується шляхом підвищення уваги до соціальних аспектів розвитку особистості (соціальна екологія, соціальна інфраструктура тощо) та ноосферної екологізації, яка передбачає розгляд людини у нерозривному зв'язку із навколишнім середовищем, умовами життя. Доведено, що екологізація процесу навчання є характерною рисою всього міждисциплінарного комплексу наук, предметом дослідження якого є взаємодія суспільства, виробництва і навколишнього середовища (“екорозвиток”, прогностична економізація, спрямованість на оздоровлення населення).

У третьому розділі – **“Професійний розвиток педагогів за рубежом”** – визначено мету, характерні риси і форми професійного розвитку педагогів країн Європейського Союзу, а також Канади, Російської Федерації, США, Японії.

Висвітлено пріоритетні завдання професійного розвитку педагогів, а саме: забезпечення неперервності цього процесу як складової розвитку всього освітнього закладу; визначення провідної ролі самоосвіти; створення умов для відповідної методичної підтримки.

Зазначено, що програми неперервної професійної освіти, а, відтак, професійного розвитку педагогів, підтримуються на державному рівні. Їх реалізації надається вагоме значення з урахуванням економічних, етнічних та інших особливостей країни. Оптимальні умови для професійного розвитку створюються у навчальних закладах, де майбутні фахівці опановують професію, та в освітніх закладах, де вони здійснюють професійну діяльність. Це зумовлює можливість підвищення кваліфікації як з відривом, так і без відриву від основної професійної діяльності. У багатьох країнах світу (Великобританія, США, Фінляндія, Японія) все більшого значення набуває професійний розвиток педагогів безпосередньо на робочих місцях, що вимагає від адміністрації закладу освіти створення відповідних умов.

Обґрунтовано, що пріоритетними напрямками професійного розвитку педагогів визначаються його висока якість, формування професіоналізму, професійної компетентності, розв'язання проблеми тісної співпраці учасників навчального середовища з родинами дітей. Програми професійного розвитку педагогів таких країн, як Канада, Німеччина, США, Чехія спрямовано на забезпечення здатності педагога до реалізації у професійній діяльності рівноправного відображення культурних і етнічних особливостей країни, доброзичливого ставлення до різних соціальних верств населення, виховання у підростаючого покоління патріотизму і національної гордості у контексті забезпечення процесів інтеграції і збалансування економіки, навколишнього середовища і суспільства.

З'ясовано, що нагальними питаннями, які потребують поглиблення, розширення й оновлення професійних знань, умінь і навичок педагогів зарубіжних країн, є: впровадження інформаційно-комунікаційних технологій, співпраця між суспільними інституціями,

реалізація основних положень педагогічного менеджменту, створення умов для навчання дітей з особливими потребами, налагодження міжособистісних взаємин з колегами, вихованцями та їхніми батьками, здатність педагогів визначати проблемні ситуації та запобігати їм, уміння приймати професійні рішення в аспекті врахування потреб освітнього закладу.

Доведено, що сьогодні у зарубіжних країнах реалізуються різноманітні форми професійного розвитку фахівців галузі освіти. У Російській Федерації впроваджено модель підвищення кваліфікації, яка передбачає перехід на автономний режим роботи закладів, що здійснюють професійне навчання, можливість вибору педагогами варіантів підвищення кваліфікації згідно із своїми інтересами і потребами, можливість заздалегідь ознайомитися з програмою обраного курсу, реалізацію системи тьюторства.

Визначено основні форми професійного розвитку педагогів у зарубіжних країнах (модерація, дистанційне, корпоративне навчання тощо), елементи яких можуть бути реалізовані у вітчизняній педагогічній практиці професійного розвитку фахівців у сфері оздоровлення дітей дошкільного віку.

У четвертому розділі – **“Побудова моделі професійного розвитку фахівців дошкільних навчальних закладів у сфері освітньо-оздоровлювальної діяльності”** – обґрунтовано структуру, критерії та рівні професійного розвитку фахівців ДНЗ у сфері освітньо-оздоровлювальної діяльності, представлено програму експериментального дослідження, охарактеризовано стан професійного розвитку інструкторів з фізкультури і вихователів ДНЗ; обґрунтовано концепцію та модель професійного розвитку зазначених фахівців у сфері освітньо-оздоровлювальної діяльності.

У дослідженні визначено компоненти професійного розвитку фахівців ДНЗ у сфері освітньо-оздоровлювальної діяльності.

Зміст *цільового* компоненту передбачає прийняття спеціалістами цілей і завдань професійного розвитку у сфері освітньо-оздоровлювальної діяльності, а саме: розуміння необхідності врахування стану здоров'я дітей, особливостей їхнього фізичного розвитку в дошкільний період; пошук шляхів вирішення проблем оздоровлення зазначеної категорії дітей; участь у розробці методів і прийомів організації цього процесу з метою забезпечення оптимальних умов життєдіяльності у ДНЗ; створення умов для цілеспрямованої соціалізації особистості дитини, введення її у світ природних і людських зв'язків і стосунків, гармонійної сучасної освіти з урахуванням індивідуальних можливостей; реалізацію педагогічної взаємодії з батьками, орієнтацію на визначальну роль сім'ї в освітньо-оздоровлювальній діяльності, конструктивні, партнерські стосунки з дитиною; прагнення до підвищення рівня професійної компетентності у сфері освітньо-оздоровлювальної діяльності; створення умов

для співробітництва, гуманізації навколишнього середовища, підвищення соціального статусу ДНЗ.

Ціннісно-мотиваційний – включає: усвідомлення необхідності постійного професійного розвитку; спрямованість на створення умов для інноваційної освітньо-оздоровлювальної діяльності з урахуванням індивідуально-типологічних особливостей дітей, усвідомлення значущості цієї діяльності для зміцнення і збереження здоров'я вихованців; спрямованість на вивчення і впровадження у практику роботи результатів наукових досліджень, перспективного педагогічного досвіду з означеної проблеми, а також особистісно орієнтованих технологій; потребу в професійній самореалізації.

Змістово-операційний – представлений знаннями та вміннями щодо організації освітньо-оздоровлювальної діяльності, зокрема, створення оптимальних умов та дотримання вимог до її організації як інноваційної діяльності, змісту програм оздоровлення дошкільників, наукових підходів до визначення поняття “здорова дитина”, особистісно орієнтованого підходу до вихованців тощо.

До змісту *аналітико-рефлексивного компоненту* віднесено: мотиваційно-творчу активність інструкторів з фізкультури і вихователів ДНЗ у сфері освітньо-оздоровлювальної діяльності, їхні інтелектуально-логічні та інтелектуально-евристичні, світоглядні та комунікативні якості, індивідуальні особливості, здатність до самоорганізації.

Контрольно-регулювальний – визначається вмінням фахівців планувати і регулювати власну професійну діяльність, надавати їй об'єктивну оцінку.

Для встановлення відповідності професійного розвитку інструкторів з фізкультури та вихователів ДНЗ вимогам щодо організації ефективної освітньо-оздоровлювальної діяльності було виокремлено *ціннісний, спонукальний, когнітивний, особистісний, результативний критерії* та визначено їх показники.

Охарактеризовано рівні професійного розвитку фахівців ДНЗ у сфері освітньо-оздоровлювальної діяльності: *адаптивний (низький)* – притаманний фахівцям, які знаходяться у процесі адаптації до вимог професійного вдосконалення в умовах освітньо-оздоровлювальної діяльності; *репродуктивний (нижче середнього)* – характеризується копіюванням педагогами зразків діяльності колег, використанням певної методичної літератури, стандартизованих методів і прийомів; *локально-конструктивний (середній)* – пов'язаний із умінням конструювати освітньо-оздоровлювальні ситуації; *системно-конструктивний (достатній)* – забезпечує конструювання освітньо-оздоровлювальної діяльності як системи; *творчий (високий)* – характеризується майстерністю, створенням ефективних оздоровлювальних технологій.

Для комплексного вивчення професійного розвитку фахівців ДНЗ у сфері освітньо-оздоровлювальної діяльності розроблено програму експериментального дослідження, мета якого полягала у визначенні стану професійного розвитку фахівців та перевірки ефективності авторської моделі. Програма експерименту передбачала реалізацію складного комплексу науково-теоретичних, методичних, організаційних заходів, що здійснювалися у кілька етапів: теоретико-діагностичного, аналітико-синтетичного, експериментально-узагальнюючого, на кожному з яких досягалися певні цілі і вирішувалися окреслені завдання. Методика дослідження рівнів професійного розвитку фахівців ДНЗ у сфері освітньо-оздоровлювальної діяльності передбачала використання інструментарію відповідної діагностики та методів оброблення і перевірки статистичної значущості експериментальних даних. З метою зіставлення кількісних показників застосовано їх стандартизацію. Достовірність та об'єктивність результатів експерименту забезпечено використанням різноманітних діагностичних засобів та перевіркою статистичної значущості отриманих даних.

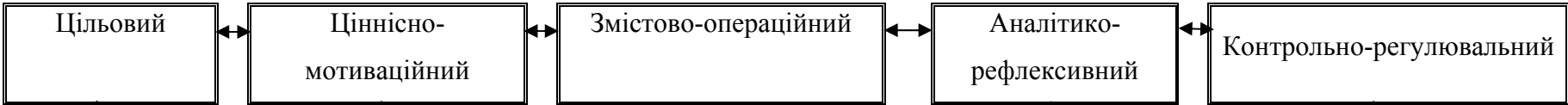
У ході пошукового етапу експерименту відбувалось оцінювання фахівцями власних педагогічних якостей щодо освітньо-оздоровлювальної діяльності, що порівнювалось з оцінкою незалежних експертів. Це дало змогу дійти висновку, що об'єктивну оцінку власним педагогічним якостям дали лише 25,5 % фахівців, у решти було зафіксовано необ'єктивну самооцінку – як занижену, так і завищену. Серед чинників, що заважають ефективній організації освітньо-оздоровлювальної діяльності, фахівцями були визначені: слабка поінформованість щодо методів організації освітньо-оздоровлювальної діяльності; професійна неготовність до її здійснення; недостатнє забезпечення методичною літературою з проблеми; відсутність потреби у самовдосконаленні в цьому напрямі. У результаті анкетування батьків, а також обстеження рівня фізичного розвитку, рухової підготовленості та захворюваності дітей зроблено висновок, що більшість обстежених дітей мали сприятливі умови для зміцнення і збереження здоров'я, а їхні батьки приділяли вирішенню цієї проблеми достатню увагу. У ході констатувального етапу експерименту доведено, що середні показники респондентів контрольних і експериментальних груп за цільовим, ціннісно-мотиваційним, змістово-операційним, аналітико-рефлексивним і контрольно-регулювальним компонентами, що визначають рівень професійного розвитку фахівців, були ідентичними. Аналіз показників розподілу респондентів за рівнями та статистичне опрацювання експериментальних даних дозволяє припустити рівність умов у контрольних та експериментальних групах перед проведенням формувального експерименту.

Теоретично обґрунтовано модель професійного розвитку фахівців ДНЗ у сфері освітньо-оздоровлювальної діяльності, згідно з якою соціальним замовленням є фахівець, здатний виховати здорову дитину. Реалізація змісту кожного із компонентів професійного

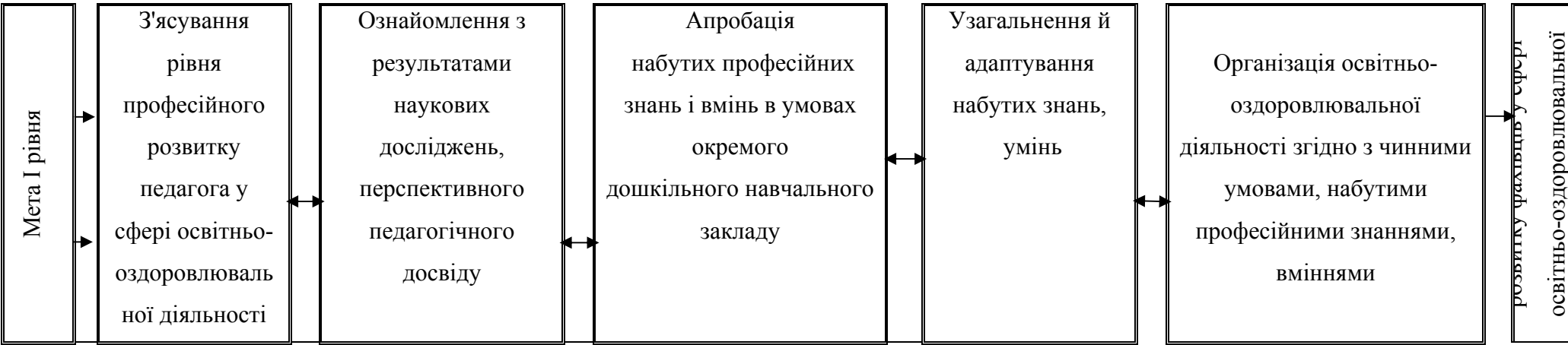
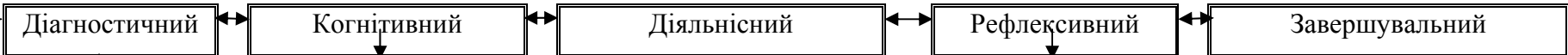
розвитку відбувалася на таких *етапах* професійного розвитку фахівців: діагностичному, когнітивному, діяльнісному, рефлексивному, завершувальному (рис. 1).

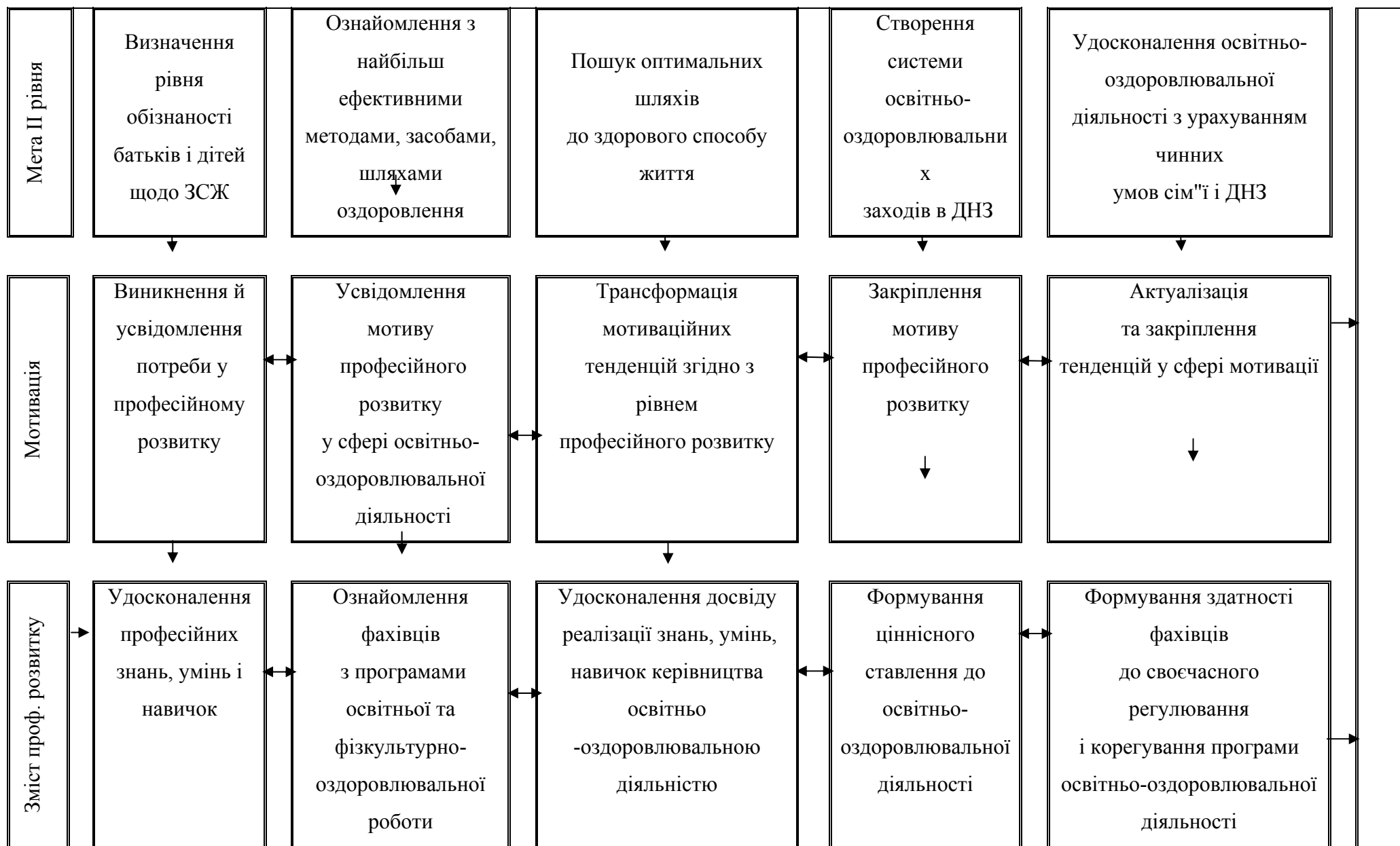
Соціальне замовлення: фахівець, здатний виховати здорову дитину

Компоненти професійного розвитку

Етапи професійного розвитку фахівців ДНЗ у сфері освітньо-оздоровлювальної діяльності

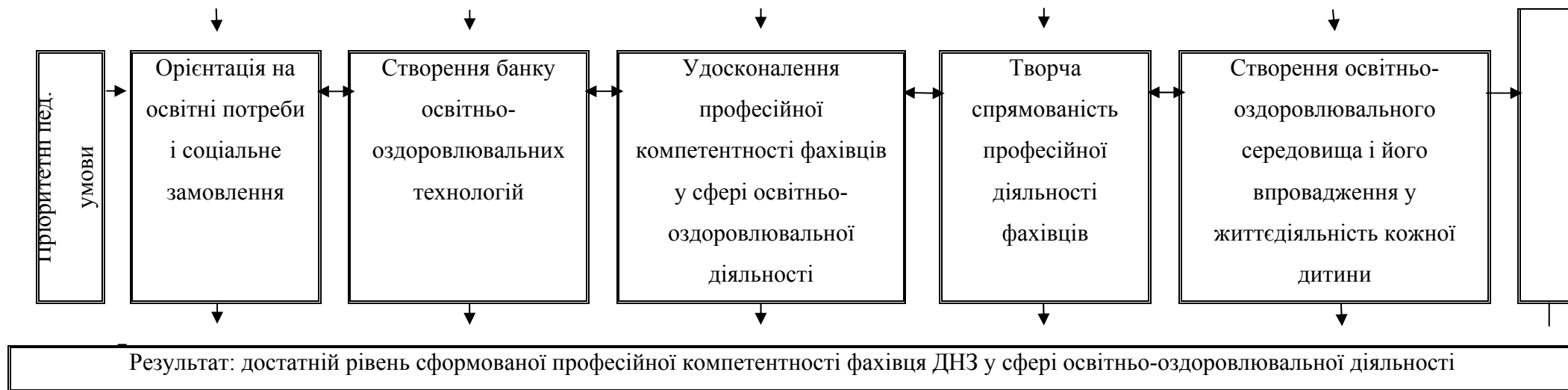

Рис. 1. Модель професійного розвитку фахівців дошкільних навчальних закладів у сфері освітньо-оздоровлювальної діяльності

Метою *діагностичного* етапу визначено з'ясування рівня професійного розвитку педагогів у сфері освітньо-оздоровлювальної діяльності, дослідження рівня фізичного розвитку і рухової підготовленості дітей, а також загальної обізнаності сім'ї щодо здорового способу життя.

Досить важливим на цьому етапі було усвідомлення фахівцями потреби у професійному розвитку. Зміст роботи у цьому напрямі передбачав удосконалення набутих раніше професійних знань, умінь і навичок щодо організації освітньо-оздоровлювальної діяльності. Головною педагогічною умовою реалізації змісту професійного розвитку фахівців на діагностичному етапі розробленої моделі визначено орієнтацію на освітні потреби і соціальне замовлення. Організація професійного розвитку фахівців на цьому етапі сприяла формуванню у них таких компонентів професійної діяльності, як перцептивний, проявом якого, зокрема, є педагогічна спостережливість, та конструктивний, що характеризується вмінням проектувати освітньо-оздоровлювальну діяльність, усвідомлювати її результати як для окремого дошкільника, так і для всього дитячого колективу, аналізувати педагогічну ситуацію й обирати найбільш ефективний для кожного випадку засіб впливу.

Когнітивний етап передбачав набуття педагогами знань про результати наукових досліджень щодо організації освітньо-оздоровлювальної діяльності у ДНЗ, пошук перспективного педагогічного досвіду з цієї проблеми, а також ознайомлення батьків з ефективними методами, прийомами, засобами оздоровлення дітей дошкільного віку. Реалізація означеної мети сприяла усвідомленню фахівцями мотивів професійного розвитку у сфері освітньо-оздоровлювальної діяльності. На цьому етапі відбувалось ознайомлення фахівців з програмами освітньої і фізкультурно-оздоровлювальної роботи в ДНЗ. Пріоритетною умовою успішної реалізації когнітивного етапу моделі визначено створення банку освітньо-оздоровлювальних систем. Такий підхід сприяв формуванню дидактичного (удосконалення методів надання дошкільникам і їхнім батькам знань щодо формування, зміцнення і збереження здоров'я, адаптуючи їх до особливостей кожної особистості) й експресивного компонентів професійної діяльності (вираження власних думок, знань, переконань, почуттів за допомогою вербальних і невербальних засобів).

Пріоритетною метою на третьому – *діяльнісному* етапі – визначено апробацію набутих фахівцями теоретичних і практичних знань в умовах певного ДНЗ і, спільно з батьками, пошук оптимальних шляхів оздоровлення кожної дитини.

На цьому етапі передбачалася трансформація мотиваційних тенденцій згідно з чинним рівнем професійного розвитку інструкторів з фізкультури і вихователів, що сприяло вдосконаленню їхнього досвіду реалізації знань, умінь, навичок керівництва освітньо-оздоровлювальною діяльністю. Діяльнісний етап реалізації моделі успішно впроваджувався

за умови вдосконалення професійної компетентності фахівців у сфері освітньо-оздоровлювальної діяльності, і був найбільш сприятливим для формування комунікативного компоненту професійної діяльності (наявність у педагога здатності встановлювати найбільш сприятливі взаємини як з колегами, так і з вихованцями та їхніми батьками).

На *рефлексивному* етапі набуті фахівцями знання, вміння і навички щодо організації освітньо-оздоровлювальної діяльності передбачалось узагальнити і створити систему освітньо-оздоровлювальних заходів, що реалізовувалася як удома, так і в дошкільному навчальному закладі. Це сприяло закріпленню у фахівців мотивів професійного розвитку. Змістом роботи визначено – формування у вихователів та інструкторів з фізкультури ціннісно-смиислового ставлення до організації освітньо-оздоровлювальної діяльності. Пріоритетною педагогічною умовою успішного професійного розвитку фахівців було забезпечення творчої спрямованості їхньої професійної діяльності. Реалізація моделі на визначеному етапі сприяла формуванню у фахівців організаторського компоненту професійної діяльності, зокрема, вміння організувати освітньо-оздоровлювальну діяльність, застосовуючи найбільш ефективні методи і прийоми, оцінювати умови її реалізації, згідно з ними приймати рішення і домагатися їх виконання.

Завершувальний етап мав за мету організацію процесу впровадження системи освітньо-оздоровлювальної діяльності згідно з чинними умовами, набутими фахівцями теоретичними і практичними знаннями, вміннями і навичками, а також удосконалення цієї діяльності з урахуванням умов сім'ї і ДНЗ. На цьому етапі актуалізовано і закріплено у фахівців мотиваційні тенденції щодо організації освітньо-оздоровлювальної діяльності. Зміст роботи передбачав формування здатності вихователів та інструкторів з фізкультури до своєчасного регулювання і корегування програми освітньо-оздоровлювальної діяльності. Умовою успішної реалізації цього етапу реалізації авторської моделі професійного розвитку було створення освітньо-оздоровлювального середовища і його впровадження у життєдіяльність кожної дитини. За таких умов відбувалося формування гностичного компоненту професійної діяльності (здібності до наукових досліджень, узагальнення власного педагогічного досвіду, систематична самоосвіта тощо).

Кожний із визначених етапів професійного розвитку фахівців передбачав його моніторинг, що надавало змогу, при необхідності, повернутися до попереднього етапу, а також визначати терміни переходу до наступного.

У п'ятому розділі – **“Експериментальна перевірка ефективності моделі професійного розвитку фахівців дошкільних навчальних закладів у сфері освітньо-оздоровлювальної діяльності”** – обґрунтовано зміст, форми і методи професійного розвитку інструкторів з фізкультури і вихователів ДНЗ, проаналізовано отримані результати

перевірки їх ефективності, визначено прогностичні напрями розробки проблеми професійного розвитку фахівців у сфері освітньо-оздоровлювальної діяльності.

На основі концепції та авторської моделі професійне навчання фахівців здійснювалося за розробленим комплексом модулів, кожен з яких визначався метою (цільовий компонент професійного розвитку), мотивацією до вивчення (ціннісно-мотиваційний компонент), змістом (змістово-операційний компонент), організацією рефлексії щодо процесу і результатів діяльності (аналітико-рефлексивний компонент), системою контролю та оцінювання (контрольно-регулювальний компонент). Доведено, що такі колективні форми методичної роботи, як педагогічні ради, науково-практичні конференції, педагогічні читання, групові – методичні об'єднання, проблемні семінари, творчі групи, індивідуальні – консультації, робота над перспективним педагогічним досвідом, самоосвіта – сприяють підвищенню рівня професійної компетентності інструкторів з фізкультури і вихователів ДНЗ, а, отже, їхнього професійного розвитку. З'ясовано, що після формувального етапу експерименту в експериментальних групах значно підвищилися середні показники рівня професійного розвитку фахівців за кожним із п'яти компонентів (1 – цільовий, 2 – ціннісно-мотиваційний, 3 – змістово-операційний, 4 – аналітико-рефлексивний, 5 – контрольно-регулювальний) (рис. 2).

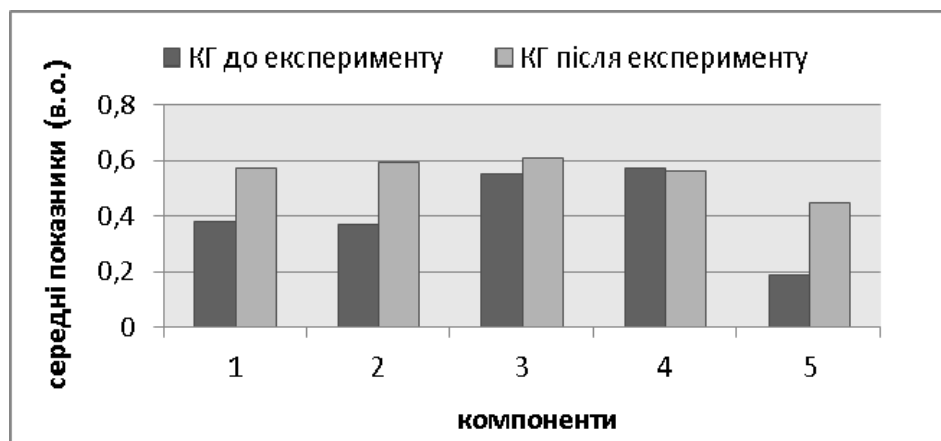
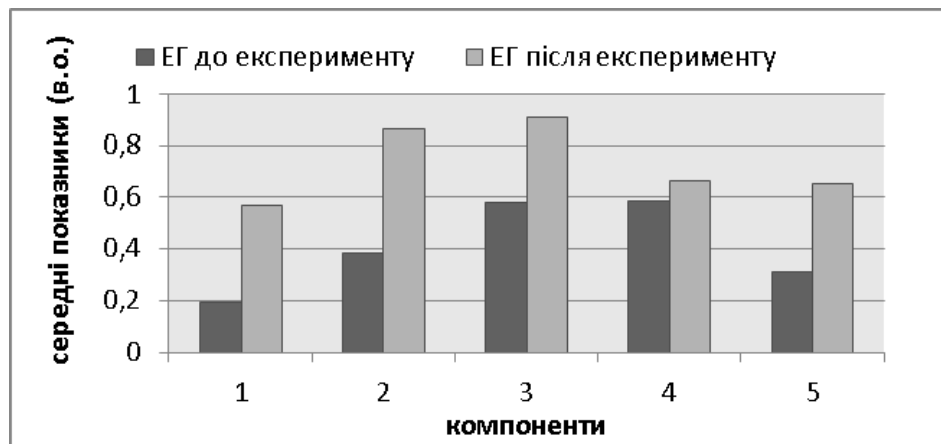

Рис. 2 Середні показники рівня професійного розвитку респондентів експериментальної та контрольної груп до та після експерименту

Доведено, що найбільш позитивні зміни відбулися в показниках сформованості таких компонентів професійного розвитку фахівців, як ціннісно-мотиваційний і змістово-операційний (відповідно 0,38 і 0,58 до експерименту, 0,86 і 0,91 після його завершення). У контрольних групах також відбулися позитивні зміни у показниках сформованості цих компонентів, але вони не були такими значущими (відповідно 0,37 і 0,55 до експерименту, 0,59 і 0,61 після його завершення).

З'ясовано, що в експериментальних групах значно зменшилася кількість фахівців, віднесених до адаптивного (з 6,5% до 0), рефлексивного (з 33,3% до 7,9%) рівнів професійного розвитку. Водночас, спостерігалось зростання кількості фахівців, що репрезентували локально-конструктивний (з 32,5% до 36,7%), системно-конструктивний (з 23,5% до 41,7%) і творчий (з 4,2% до 13,7%) рівні. У контрольних групах також відбулися певні позитивні зміни, проте вони не були такими значними (рис.3).

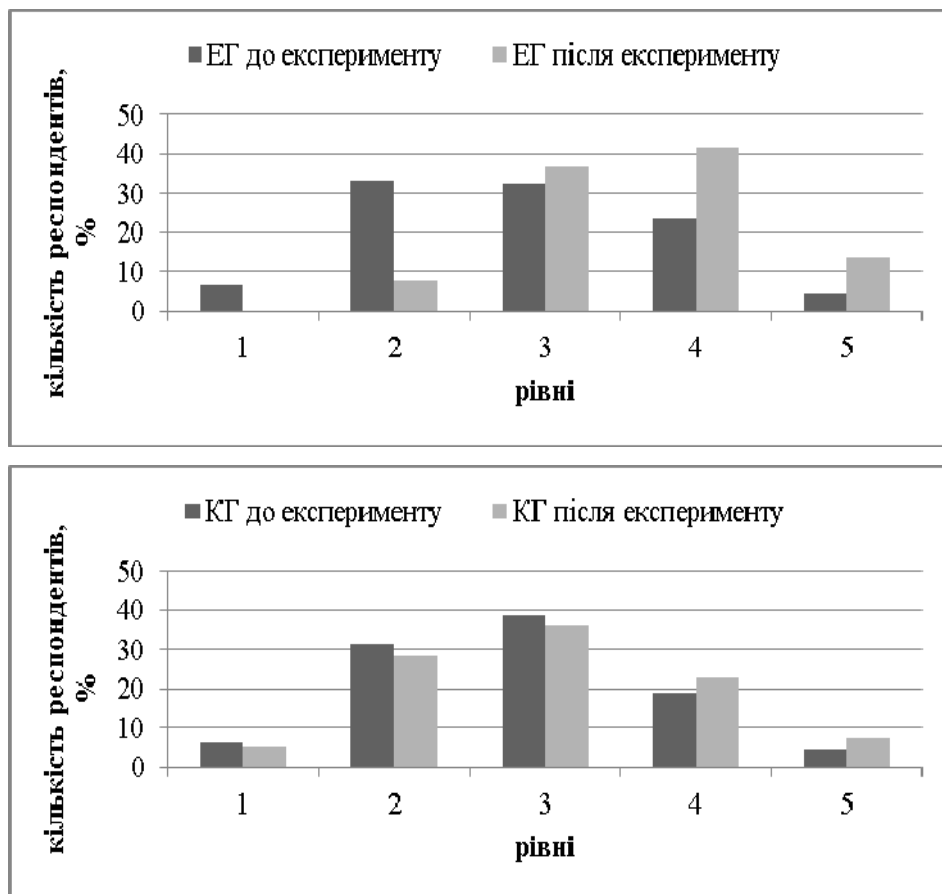

Рис. 3 Розподіл респондентів експериментальної та контрольної груп за рівнями згідно з комплексним показником професійного розвитку до та після експерименту

Доведено, що впровадження розробленої моделі професійного розвитку фахівців ДНЗ у сфері освітньо-оздоровлювальної діяльності є ефективним.

Достовірність отриманих результатів підтверджено за допомогою методів математичної статистики, зокрема, критерію Пірсона χ^2 .

Відмінності між респондентами експериментальних і контрольних груп за розподілом комплексного показника, що визначає рівні професійного розвитку, наприкінці дослідження значущі (за значенням критерію $\chi^2_{розр} = 27,69$). Значення коефіцієнта взаємоузгодження ($C = 0,32$) підтверджує висновок про тісний взаємозв'язок між варіацією досліджуваних ознак, а саме: між участю фахівців у процесі впровадження моделі та їх розподілом за рівнями комплексного показника професійного розвитку і, відповідно, про ефективність моделі професійного розвитку фахівців ДНЗ у сфері освітньо-оздоровлювальної діяльності.

У ході експерименту проведено лонгітюдне дослідження показників фізичного розвитку і рухової підготовленості, а також коефіцієнту захворюваності дітей молодшого, середнього і старшого дошкільного віку. На основі розрахунку комплексного показника доведено їх значне покращення у вихованців фахівців експериментальних груп.

Отже, отримані результати підтверджують ефективність реалізації розробленої моделі професійного розвитку фахівців ДНЗ у сфері освітньо-оздоровлювальної діяльності.

На основі узагальнення результатів дослідження професійного розвитку фахівців ДНЗ у сфері освітньо-оздоровлювальної діяльності визначено прогностичні напрями розробки цієї проблеми на державному, регіональному і місцевому рівнях.

ВИСНОВКИ

У дослідженні здійснено теоретичне узагальнення та практичне вирішення наукової проблеми професійного розвитку фахівців ДНЗ у сфері освітньо-оздоровлювальної діяльності, яке реалізовано у представлених концепції, актуальних положеннях, авторській моделі професійного розвитку фахівців ДНЗ у сфері освітньо-оздоровлювальної діяльності.

Узагальнення існуючих підходів до вирішення проблеми професійного розвитку педагогів у вітчизняній та зарубіжній літературі, вивчення перспективного педагогічного досвіду, проведене теоретико-експериментальне дослідження дозволили зробити ряд висновків.

1. Доведено, що вивчення проблем професійної майстерності педагогів у контексті зміцнення і збереження здоров'я підростаючого покоління завжди привертало увагу багатьох

мислителів і педагогів минулого і сьогодення. Визначено, що модернізація системи освіти висуває нові вимоги до професійної діяльності фахівців ДНЗ, що передбачає забезпечення професійного розвитку педагогів в аспекті впровадження сучасних технологій, формування нових орієнтирів щодо вирішення пріоритетних освітніх завдань. З'ясовано, що професійне навчання педагогів в Україні та зарубіжних країнах перебуває у стані постійного динамічного розвитку, чому сприяє підготовка фахівців на заочній та вечірній формах підвищення кваліфікації, зокрема, шляхом дистанційного навчання, проходження курсів підвищення кваліфікації, професійного навчання на робочому місці тощо.

Окреслено напрями розвитку сучасної системи оздоровлення дошкільників, пріоритетними серед яких є: забезпечення оптимальних умов для зміцнення і збереження здоров'я; залучення до здорового способу життя. Обґрунтовано, що ефективність роботи за цими напрямками забезпечується успішним вирішенням таких завдань, як: формування у педагогів уявлення про здорову дитину як ідеальний еталон і практично досягну норму дитячого розвитку; створення умов для усвідомлення здорової дитини як цілісного тілесно-духовного організму; тлумачення процесу оздоровлення не як сукупності лікувально-профілактичних заходів, а форми розвитку, розширення психофізіологічних можливостей дітей, зокрема, через осмислений рух; реалізація індивідуально-диференційованого підходу до становлення особистості дитини. Доведено, що організація освітньо-оздоровлювальної діяльності в ДНЗ передбачає реалізацію поліпарадигмального підходу з домінуванням природо-орієнтованих парадигм, зокрема, культури здоров'я.

2. На основі аналізу стану дослідження проблеми професійного розвитку у філософській, історичній, психологічній, педагогічній літературі з'ясовано сукупність вихідних положень, що складають теоретико-методологічне підґрунтя її вирішення. Доведено, що актуальність і, водночас, складність проблеми професійного розвитку педагогів вимагає її всебічного дослідження на різних рівнях, а саме: філософському, загальнонауковому, конкретно-науковому, рівні практичної діяльності. Обґрунтовано думку, що концептуальними засадами професійного розвитку фахівців ДНЗ у сфері освітньо-оздоровлювальної діяльності є системний, особистісно орієнтований, діяльнісний, професіографічний, компетентнісний, акмеологічний підходи.

Окреслено базові поняття дослідження, серед яких “професійний розвиток у сфері освітньо-оздоровлювальної діяльності в дошкільному навчальному закладі” визначається як безперервний комплексний процес, що охоплює професійне навчання фахівців, а саме: оволодіння ними професійними знаннями, вміннями і навичками, набуття професійного досвіду з метою досягнення високого рівня педагогічної майстерності.

Диференційовано поняття “компетентність”, “компетенція”, висвітлено структуру професійної педагогічної компетентності фахівців ДНЗ. Доведено, що підвищення їх професійної компетентності є невід’ємною складовою системи неперервної педагогічної освіти. Зазначено, що забезпеченню досягнення цілей з орієнтацією на очікуваний результат сприяє впровадження провідних ідей педагогічного менеджменту, зокрема, людино-центристського підходу на першому і другому рівнях менеджменту.

Визначено такі компоненти професійного розвитку фахівців ДНЗ у сфері освітньо-оздоровлювальної діяльності: *цільовий* (прийняття фахівцями цілей і завдань професійного розвитку), *ціннісно-мотиваційний* (усвідомлення потреби у професійному розвитку і професійній самореалізації), *змістово-операційний* (оволодіння знаннями і вміннями щодо оздоровлення дошкільників); *аналітико-рефлексивний* (сприяння подальшому розвитку світоглядних, комунікативних якостей, здатності до самоаналізу, самоорганізації тощо); *контрольно-регулювальний* (вдосконалення навичок фахівців регулювати власну професійну діяльність, надавати їй об’єктивну оцінку).

3. Доведено, що ефективність освітньо-оздоровлювальної діяльності залежить від рівня професійного розвитку фахівців, який визначається на основі критеріїв і їх показників.

З’ясовано, що *ціннісний* критерій втілюється у розумінні фахівцями актуальності професійного розвитку у сфері освітньо-оздоровлювальної діяльності. Відповідно до нього визначено такі показники: прийняття фахівцями цілей, завдань і значущості професійного розвитку; що виражається, насамперед, у пошуку оптимальних шляхів оздоровлення дітей дошкільного віку, участі у конкретизації методів і прийомів освітньо-оздоровлювальної діяльності залежно від наявних умов, реалізації педагогічної взаємодії з батьками у зазначеному напрямі. *Спонукальний* критерій розуміється як прагнення фахівців до професійного розвитку у досліджувальній сфері. Виявлено такі його показники: спрямованість на проведення інноваційної освітньо-оздоровлювальної діяльності; формування професійної мотивації в аспекті зміцнення і збереження здоров’я дітей, залучення до здорового способу життя; потреба у постійному підвищенні рівня професійного розвитку, професійній самореалізації. *Когнітивний* критерій професійного розвитку характеризується усвідомленням особливостей організації освітньо-оздоровлювальної діяльності. Його показниками визначено: знання фахівців щодо проблематики і напрямів наукових досліджень у сфері освітньо-оздоровлювальної діяльності в дошкільному навчальному закладі; специфіки, етапів інноваційної діяльності; змісту програм оздоровлення дошкільників; вікових та індивідуально-типологічних особливостей дітей дошкільного віку, оптимальних умов для зміцнення і збереження їхнього здоров’я, залучення до здорового способу життя; вимог до організації освітньо-оздоровлювальної діяльності;

реалізація особистісно орієнтованого підходу, а також когнітивні (базові, методологічні та загальні), конструктивні, організаторські, комунікативні, інформаційні та розвивальні вміння. *Особистісний* критерій професійного розвитку відображає якості, що сприяють організації освітньо-оздоровлювальної діяльності. Його показниками є: мотиваційно-творча активність (бажання розвиватися у професійному напрямі); інтелектуально-логічні якості, що забезпечують здатність особистості аналізувати, систематизувати, порівнювати; інтелектуально-евристичні якості (спроможність проектувати, конструювати, моделювати); світоглядні якості (наявність гуманістичної педагогічної позиції, спрямованість на загальнолюдські цінності, наявність громадянської, професійної гідності); комунікативні якості, що характеризують вербальне та невербальне спілкування, використання різноманітних засобів інформації; індивідуальні особливості (впевненість у своїх діях, цілеспрямованість, працелюбність, наполегливість); здатність до самоорганізації (дисциплінованість, працездатність). Основними показниками *результативного* критерію визначено: об'єктивність оцінювання фахівцями результатів своєї професійної діяльності; своєчасне коригування освітньо-оздоровлювальної діяльності у разі потреби.

Обґрунтовано п'ять рівнів професійного розвитку фахівців у сфері освітньо-оздоровлювальної діяльності. *Адаптивний* (низький) рівень характеризується відсутністю мотивації до професійного розвитку, фрагментарністю знань щодо умов ефективної освітньо-оздоровлювальної діяльності. *Репродуктивний* (нижче середнього) рівень пов'язаний з епізодичним проявом інтересу до організації освітньо-оздоровлювальної діяльності, наявністю нестійких мотивів до професійного розвитку; недостатнім інтересом до вивчення напрямів окремих наукових досліджень, їх застосування у педагогічних ситуаціях. *Локально-конструктивний* (середній) рівень притаманний фахівцям з позитивним ставленням до власного професійного розвитку, розумінням його важливості для успішної професійної діяльності, стійким інтересом до окремих наукових досліджень щодо оздоровлення дошкільників, достатньо продуманою організацією та проведенням окремих фізкультурно-оздоровлювальних заходів з дітьми. *Системно-конструктивний* (достатній) рівень визначається: стійкою мотивацією до професійного розвитку; сформованою потребою в ефективній організації освітньо-оздоровлювальної діяльності; інтересом до результатів наукових досліджень, перспективного педагогічного досвіду щодо зміцнення і збереження здоров'я дошкільників, залучення їх до здорового способу життя; активним застосуванням отриманих знань на практиці. *Творчий* (високий) рівень забезпечує глибоке усвідомлення важливості професійного розвитку для успішної педагогічної діяльності, стійкий інтерес до урізноманітнення шляхів збереження і зміцнення здоров'я дошкільників, потребу в постійному вивченні як результатів наукових досліджень, так і вітчизняного і зарубіжного

досвіду у зазначеному напрямі; набуття ознак системності всієї освітньо-оздоровлювальної діяльності.

Розроблено програму та методику експериментального дослідження професійного розвитку фахівців ДНЗ у сфері освітньо-оздоровлювальної діяльності.

Результати пошукового етапу експерименту свідчать про важливість організації у ДНЗ професійного розвитку фахівців незалежно від їхнього віку і стажу роботи. Визначено чинники, що не сприяють ефективній організації освітньо-оздоровлювальної діяльності.

На констатувальному етапі експерименту виявлено, що у більшості фахівців спостерігається репродуктивний і локально-конструктивний рівні професійного розвитку. Доведено, що показники сформованості цільового, ціннісно-мотиваційного і контрольно-регулювального компонентів професійного розвитку є нижчими, ніж змістово-операційного й аналітико-рефлексивного.

4. Розроблено авторську концепцію професійного розвитку фахівців ДНЗ у сфері освітньо-оздоровлювальної діяльності.

Визначено такі її пріоритетні положення: професійний розвиток фахівців ДНЗ у сфері освітньо-оздоровлювальної діяльності має полікультурне підґрунтя, зокрема, передбачає формування толерантності, поваги до етнічного і культурного розмаїття, органічний зв'язок зі світовою і національною культурою, традиціями українського народу, інших народностей, що населяють Україну тощо; у процесі професійного розвитку забезпечується гнучкість, варіативність, неперервність і прогнозованість розвивального впливу на професійно-педагогічні якості фахівців. Визначено функції закладів освіти у напрямі професійного розвитку і навчання педагогічних працівників, а саме: актуалізація потреби в підготовці, перепідготовці та підвищенні кваліфікації педагогів у професійно-кваліфікаційному аспекті; створення відповідної науково-методичної бази на робочому місці; упровадження сучасних технологій; створення матеріально-технічного забезпечення процесу; здійснення аналізу впливу професійного розвитку і навчання працівників освітніх закладів на показники ефективності їхньої праці.

Обґрунтовано думку, що оновлення системи професійного розвитку передбачає радикальну модернізацію змісту цього процесу, зокрема, впровадження інноваційних форм і методів, наближення до соціокультурних реалій сьогодення, децентралізацію управління. Доведено, що зазначене вимагає синергетичного полірівневого звернення до особистості фахівця дошкільного навчального закладу на мікрорівні – як до суб'єкта саморозвитку, що має свій індивідуальний образ і характеризується високорозвиненою духовністю, творчим початком, позитивною Я – концепцією; на мезорівні – як до суб'єкта професійного становлення, основною ознакою якого є сформованість цілісного комплексу професійно

значущих характеристик: особистісних якостей, рис характеру, цінностей, що сприяють ефективній організації освітньої діяльності; на макрорівні – як до суб'єкта світової цивілізації, універсальними (планетарно-космічними) характеристиками якого є ноосферне мислення, планетарна свідомість, полікультурність, толерантність, гуманістична культура, громадянськість, здатність до життєтворчості. Визначено умови успішного професійного розвитку фахівців ДНЗ: забезпечення оптимального балансу між локальним і глобальним у цьому процесі, що передбачає розуміння педагогом особистості дитини як найвищої цінності; його свідоме й ефективне функціонування в глобалізованому світі, на загальносупільному й індивідуальному рівнях; розширення бази знань педагога, необхідних для здійснення модернізації освітньої системи загалом і забезпечення рівного доступу до якісної освіти кожній дитині зокрема.

Доведено, що підґрунтям професійного розвитку фахівців ДНЗ є реалізація прогресивних технологій зміцнення і збереження здоров'я дітей, тенденція застосування яких визначається такими пріоритетними напрямками: реалізація ключових принципів професійного розвитку; моделювання його змісту; подальше вдосконалення системи підвищення кваліфікації та діяльності управлінських і методичних служб ДНЗ.

5. У ході дослідження теоретично обґрунтовано та розроблено авторську модель професійного розвитку, яка втілила основоположні, змістові та процесуальні аспекти концепції, зокрема, спрямованість на професійний розвиток фахівця, здатного виховати здорову дитину; врахування його специфіки у сфері освітньо-оздоровлювальної діяльності; окреслення компонентів професійного розвитку (цільового, ціннісно-мотиваційного, змістово-операційного, аналітико-рефлексивного, контрольного-регулювального).

Визначено етапи цього процесу – діагностичний, когнітивний, діяльнісний, рефлексивний і завершувальний, мету кожного з них. Сформульовано спонукальні чинники професійного розвитку, висвітлено зміст роботи і пріоритетні педагогічні умови його успішної реалізації на кожному з етапів. Відповідно до цього розроблено технологію впровадження авторської моделі, що спрямована на досягнення високого рівня професійної майстерності фахівців у зазначеному напрямі. Важливим аспектом цієї роботи визначено, зокрема, розробку тематичних модулів, реалізація кожного з яких передбачала застосування таких форм методичної роботи з кадрами, як самоосвіта фахівців, педагогічна рада, проблемний семінар, творча група, консультація методиста тощо.

Отримані експериментальні результати засвідчують ефективність впровадження авторської моделі. Так, на формувальному етапі дослідження середні показники за цільовим, ціннісно-мотиваційним, змістово-операційним, аналітико-рефлексивним і контрольним-регулювальним компонентами, що визначають рівень професійного розвитку фахівців, були

значно вищими у представників експериментальних груп. Аналіз показників розподілу респондентів за рівнями засвідчив про зменшення кількості фахівців на адаптивному, репродуктивному і локально-конструктивному рівнях і їхнє збільшення на системно-конструктивному і творчому рівнях в експериментальних групах. Отримані результати в контрольних групах свідчать про їх незначне покращення.

Доведено, що комплексний показник, який характеризував рівень фізичного розвитку, рухової підготовленості і захворюваність дошкільників, також значно покращився у вихованців фахівців експериментальних груп. Зазначене вище свідчить про ефективність розробленої моделі професійного розвитку фахівців дошкільних навчальних закладів у сфері освітньо-оздоровлювальної діяльності.

6. Розроблено навчально-методичний комплекс для забезпечення професійного розвитку фахівців ДНЗ у сфері освітньо-оздоровлювальної діяльності, який складається з навчальних і робочих програм, а також навчально-методичних посібників до дисциплін “Особливості розвитку дітей дошкільного віку”, “Організація оздоровчої роботи в дошкільному навчальному закладі”, “Нетрадиційні методи оздоровлення дітей дошкільного віку”, “Комплексний контроль за фізичним станом дітей дошкільного віку”, які викладаються на факультетах фізичного виховання педагогічних ВНЗ України; навчально-методичних посібників, що містять рекомендації для інструкторів з фізкультури і вихователів ДНЗ з організації освітньо-оздоровлювальної роботи з дітьми дошкільного віку влітку, а також щодо зміцнення і збереження здоров'я дітей у повсякденному житті; навчально-методичних посібників для керівників ДНЗ в аспекті визначення ефективних форм методичної роботи з кадрами, організації інноваційної діяльності у зазначеному напрямі.

7. Визначено прогностичні напрями розробки проблеми професійного розвитку фахівців ДНЗ у сфері освітньо-оздоровлювальної діяльності на державному, регіональному і місцевому рівнях. Зазначено, що державними органами у цьому аспекті має здійснюватися моніторинг ринку праці з метою превентивної підготовки спеціалістів для дошкільної галузі освіти; дослідження ринку освітніх послуг, які можуть надавати дошкільні навчальні заклади, зокрема у сфері освітньо-оздоровлювальної діяльності; розвиток інформаційного забезпечення системи безперервної освіти; формування сучасного навчально-методичного забезпечення дошкільної ланки освіти; розробка сучасних засобів проектування й управління освітніми процесами у дошкільних навчальних закладах; оптимізація міжнародного співробітництва у галузі дошкільної освіти; організація дистанційного навчання.

Діяльність органів місцевого управління у цьому напрямі передбачає створення єдиного інформаційно-освітнього середовища, здатного забезпечувати професійне зростання

кожного педагога; обґрунтування і впровадження інноваційної моделі професійного розвитку фахівців ДНЗ, що на засадах ґрунтується на засадах запропонованого модульно-диференційованого підходу.

Перспективою ДНЗ в означеному напрямі є забезпечення підвищення конкурентоспроможності вихователів і інструкторів з фізкультури, забезпечення повної відповідності професійного розвитку фахівця системі соціальних очікувань – безпосередньо фахівців; керівників дошкільних навчальних закладів; вихованців та їхніх батьків. Доведено, що одним із способів підвищення ефективності професійного розвитку фахівців є врахування їхніх професійних інтересів та підтримка на шляху до професійної майстерності, що, у свою чергу, сприяє задоволенню потреб дошкільної галузі освіти у висококваліфікованих кадрах.

Обґрунтовано, що подальше вдосконалення системи професійного розвитку фахівців ДНЗ відбуватиметься за умов: її децентралізації і надання закладам освіти можливості самостійного визначення напрямку професійного розвитку фахівця згідно з його інтересами, а також потребами закладу; створення міжнародного банку даних щодо інноваційних підходів до організації освітньо-оздоровлювальної діяльності; міжнародного обміну програмами навчання педагогів, професійна діяльність яких спрямована на зміцнення і збереження здоров'я дітей, залучення їх до здорового способу життя; більш широкого застосування інформаційних технологій.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ ВІДОБРАЖЕНО В ТАКИХ ПУБЛІКАЦІЯХ:

Монографія

1. Маковецька Н. В. Професійний розвиток фахівців дошкільних навчальних закладів у сфері освітньо-оздоровлювальної діяльності : [монографія] / Н. В. Маковецька. – Запоріжжя : ЗНУ, 2010. – 484 с. – 20,1 авт. арк.

Навчально-методичні та методичні посібники

2. Маковецька Н. В. Комплексний контроль за фізичним розвитком дітей дошкільного віку / Н. В. Маковецька. – Запоріжжя : ЗНУ, 2011. – 221 с. – 9,2 авт. арк.

3. Маковецька Н. В. Нетрадиційні методи оздоровлення дошкільників / Н. В. Маковецька. – Запоріжжя : ЗНУ, 2005. – 119 с. – 4,9 авт. арк.

4. Маковецька Н. В. Організація оздоровчої роботи в дошкільному навчальному закладі / Н. В. Маковецька. – Запоріжжя : ЗНУ, 2006. – 97 с. – 4 авт. арк.

5. Маковецька Н. В. Особливості розвитку дітей дошкільного віку / Н. В. Маковецька. – Запоріжжя : ЗНУ, 2006. – 110 с. – 4,6 авт. арк.
6. Готуємо руку дитини до письма / [Н. В. Маковецька, О. В. Нікулочкіна]. – Запоріжжя : ТОВ “ЛПКС” ЛТД, 2005. – 273 с. – 5,7 авт. арк.
7. Групові форми методичної роботи з педагогами в сучасному дошкільному навчальному закладі / [Н. В. Маковецька, К. Л. Крутій, З. П. Дорошенко, О. М. Каплуновська]; за заг. ред. К. Л. Крутій. – Запоріжжя : ТОВ “ЛПКС” ЛТД, 2004. – 148 с. – 1,5 авт. арк.
8. Інноваційна діяльність у сучасному дошкільному навчальному закладі: методичний аспект / [Н. В. Маковецька, К. Л. Крутій]; за заг. ред. К. Л. Крутій. – Запоріжжя : ТОВ “ЛПКС” ЛТД, 2004. – 128 с. – 2,6 авт. арк.
9. Масові форми методичної роботи з педагогами в сучасному дошкільному навчальному закладі / [Н. В. Маковецька, К. Л. Крутій, З. П. Дорошенко, О. М. Каплуновська, О. В. Нікулочкіна]; за заг. ред. К. Л. Крутій. – Запоріжжя : ТОВ “ЛПКС” ЛТД, 2004. – 147 с. – 1,2 авт. арк.
10. Оздоровлення дошкільнят, або Канікули влітку” / [Н. В. Маковецька, О. Д. Дубогай, Н. В. Погрібняк]. – Запоріжжя : ТОВ “ЛПКС” ЛТД, 2005. – 228 с. – 3,1 авт. арк.
11. Плекаймо здоров'я дитини / [Н. В. Маковецька, О. Д. Дубогай]. – Запоріжжя, 2006. – 246 с. – 5,1 авт. арк.

Статті у наукових фахових виданнях

12. Маковецька Н. В. Акмеологічний підхід до професійного розвитку педагогів / Н. В. Маковецька // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми, пошуки : зб. наук. праць / редкол. : Т. І. Сущенко (голов. ред.). – Запоріжжя, 2010. – № 62–63. – С. 100–104. – 0,5 авт. арк.
13. Маковецька Н. В. Базові поняття системи професійного розвитку фахівців дошкільних навчальних закладів у сфері освітньо-оздоровлювальної діяльності / Н. В. Маковецька // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту / за ред. проф. С. С. Єрмакова. – Харків : ХДАДМ, 2012. – № 7. – С. 77–82. – 0,5 авт. арк.
14. Маковецька Н. В. Взаємодія педагогів і батьків в організації оздоровлення дітей дошкільного віку / Н. В. Маковецька // Вісник Прикарпатського університету. – Івано-Франківськ, 2007. – Вип. V. – С. 124–127. – 0,5 авт. арк.
15. Маковецька Н. В. Деякі підходи до професійного розвитку педагогів у Російській Федерації / Н. В. Маковецька // Наукові записки : [зб. наук. статей] / М-во освіти і

науки України ; Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова ; укл. Л. Л. Макаренко. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2010. – Вип. 88. – С. 141–149. – 0,5 авт. арк.

16. Маковецька Н. В. До проблеми професійного розвитку педагогів щодо оздоровлювальної діяльності у зарубіжних країнах / Н. В. Маковецька // Гуманітарний вісник ДВНЗ “Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди : матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф. “Проблеми розвитку спортивно-оздоровчого туризму і краєзнавства в закладах освіти” / за ред. В. П. Коцура. – Переяслав-Хмельницький, 2010. – С. 73–76. – 0,5 авт. арк.

17. Маковецька Н. В. Етапи і методика експериментальної роботи з професійного розвитку фахівців дошкільних навчальних закладів у сфері освітньо-оздоровлювальної діяльності / Н. В. Маковецька // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту / за ред. проф. С. С. Єрмакова. – Харків : ХДАДМ, 2012. – № 9. – С. 53 – 57. – 0,5 авт. арк.

18. Маковецька Н. В. Застосування елементів туризму в освітньо-оздоровлювальній діяльності дошкільного навчального закладу / Н. В. Маковецька // Гуманітарний вісник ДВНЗ “Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди / за ред. В. П. Коцура. – Переяслав-Хмельницький, 2009. – С. 232–235. – 0,5 авт. арк.

19. Маковецька Н. В. Зміст професійного розвитку фахівців дошкільних навчальних закладів до освітньо-оздоровлювальної діяльності / Н. В. Маковецька // Науковий часопис національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. – Серія 15. – С. 57–62. – 0,5 авт. арк.

20. Маковецька Н. В. Ігри з піском як засіб оздоровлення дошкільників/ Н. В. Маковецька // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту / за ред. проф. С. С. Єрмакова. – Харків : ХДАДМ, 2006. – № 8. – С. 59–63. – 0,5 авт. арк.

21. Маковецька Н. В. Методологічні засади професійного розвитку фахівців дошкільних навчальних закладів / Н. В. Маковецька // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка : матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. “Ціннісні пріоритети освіти: виклики XXI століття”. – Луганськ : Вид-во ДЗ “Луганський нац. ун-т імені Тараса Шевченка”, 2011. – № 20(231). – С. 186–196. – 0,5 авт. арк.

22. Маковецька Н. В. Модель професійного розвитку фахівців дошкільних навчальних закладів у сфері освітньо-оздоровлювальної діяльності / Н. В. Маковецька // Вісник Чернігівського педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. – Чернігів, 2012. – Вип. 98. – Т. II. – С. 99–104. – 0,5 авт. арк.

23. Маковецька Н. В. Особливості організації фізкультурно-оздоровчої діяльності в дошкільному закладі з використанням засобів туризму / Н. В. Маковецька // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту / за ред. проф. С. С. Єрмакова. – Харків : ХДАДМ, 2007. – № 6. – С. 191–195. – 0,3 авт. арк.
24. Маковецька Н. В. Особливості становлення статевого образу дитини у процесі оздоровчої роботи в дошкільному закладі / Н. В. Маковецька // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. – Рівне : РДГУ, 2002. – Вип. 21. – С. 51–55. – 0,5 авт. арк.
25. Маковецька Н. В. Педагогічний менеджмент освітньо-оздоровлювальної діяльності ДНЗ / Н. В. Маковецька // Актуальні питання вищого професійного образования : матеріали IV междунар. науч.-практ. конф. (г. Донецьк, 18 марта 2010 г.). / под. ред. Л. А. Деминской ; ДГИЗФВиС. – Донецьк, 2010. – С. 111–116. – 0,5 авт. арк.
26. Маковецька Н. В. Підвищення професійної компетентності як складова професійного розвитку фахівців дошкільних навчальних закладів / Н. В. Маковецька // Наукові записки : [зб. наук. статей] / М-во освіти і науки України ; Нац.пед.ун-т імені М. П. Драгоманова ; укл. Л. Л. Макаренко. – К. : Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2009. – Вип. 84. – С. 140–147. – 0,5 авт. арк.
27. Маковецька Н. В. Пісочна терапія як засіб оздоровлення дошкільників / Н. В. Маковецька // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту / за ред. проф. С. С. Єрмакова. – Харків : ХДАДМ, 2006. – № 4. – С. 181–186. – 0,5 авт. арк.
28. Маковецька Н. В. Принципи організації освітньо-оздоровчої роботи в дошкільному навчальному закладі / Н. В. Маковецька // Гуманітарний вісник державного вищого закладу “Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди”. – Переяслав-Хмельницький, 2011. – Вип. 20. – С. 350–356. – 0,5 авт. арк.
29. Маковецька Н. В. Професійний розвиток фахівців дошкільних навчальних закладів до освітньо-оздоровлювальної діяльності на засадах педагогічного менеджменту / Н. В. Маковецька // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : [наук. монографія] / за ред. С. С. Єрмакова. – Харків : ХДАДМ (ХХІІІ), 2011. – № 11. – С. 84–88. – 0,5 авт. арк.
30. Маковецька Н. В. Реалізація особистісно-орієнтованого підходу в освітньо-оздоровлювальній діяльності дошкільного навчального закладу / Н. В. Маковецька // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту / за ред. проф. С. С. Єрмакова. – Харків : ХДАДМ, 2009. – № 2. – С. 100–104. – 0,5 авт. арк.

31. Маковецька Н. В. Сучасний стан професійного розвитку фахівців дошкільних навчальних закладів до освітньо-оздоровлювальної діяльності / Н. В. Маковецька // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : [наук. монографія] / за ред. С. С. Єрмакова. – Харків : ХДАДМ (ХХІІІ), 2010. – № 11. – С. 125–129. – 0,5 авт. арк.

32. Маковецька Н. В. Умови ефективної організації освітньо-оздоровлювальної діяльності в дошкільному навчальному закладі / Н. В. Маковецька // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова : матеріали ІІІ Міжнар. наук.-метод. конф. “Сучасні проблеми та перспективи розвитку фізичного виховання, здоров’я і професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту”. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. – Серія 15. – С. 7–11. – 0,5 авт. арк.

33. Маковецька Н. В. Форми та методи професійного розвитку фахівців дошкільних навчальних закладів у сфері освітньо-оздоровлювальної діяльності / Н. В. Маковецька // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми, пошуки : зб. наук. праць / редкол. : Т. І. Сущенко (голов. ред.). – Запоріжжя, 2012. – № 24 (77). – С. 209–216. – 0,5 авт. арк.

34. Маковецька Н. В. Формування фізичної культури і здорового образу життя особистості: теоретичний аспект проблеми / Н. В. Маковецька // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту / за ред. проф. С. С. Єрмакова. – Харків : ХДАДМ, 2006. – № 10. – С. 117–121. – 0,5 авт. арк.

Статті у збірниках матеріалів конференцій

35. Маковецкая Н. В. Анализ конкретных ситуаций как интерактивный метод работы с педагогами дошкольных образовательных учреждений / Н. В. Маковецкая // Постдипломное образование: проблемы, опыт и перспективы : материалы ІV Междунар. науч.-практ. конф. кафедры педагогики и андрагогики (13–14 апреля 2004 г.). – СПб, 2004. – С. 145–147. – 0,2 авт. арк.

36. Маковецька Н. В. Умови успішної адаптації дітей шестирічного віку до шкільного навчання / Н. В. Маковецька // Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції “Підготовка педагогічних кадрів до роботи в умовах нової структури і змісту початкової освіти, 23–25 квітня 2001 р. / Полтавський державний педагогічний університет імені В. Г. Короленка. – Полтава : ПДПУ, 2001. – С. 169–171. – 0,2 авт. арк.

37. Маковецкая Н. В. Влияние оздоровительной модели на результативность работы по расширению психофизиологических возможностей детского организма / Н. В. Маковецкая, К. Л. Крутий // Здоровье человека – 4 : материалы ІV Междунар. конгресса

валеологов / под ред. проф. В. В. Колбанова. – СПб. : СПбАППО, 2005. – С. 183–184. – 0,1 авт. арк.

38. Маковецька Н. В. Педагогічний менеджмент освітньо-оздоровлювального процесу дошкільного навчального закладу./ Н. В. Маковецька // Матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції ”Роль фізичної культури як вагомого фактора покращення стану здоров’я населення і модифікації стилю життя”, 11–14 травня 2006 р. – Івано-Франківськ, 2006. – С. 155–161. – 0,5 авт. арк.

Інші публікації

39. Маковецька Н. В. Застосування танцювально-ігрової гімнастики і фітбол-гімнастики в оздоровлювальній роботі з дошкільниками / Н. В. Маковецька // Пріоритетні напрями роботи дошкільної ланки освіти на 2005–2006 навчальний рік: методичний аспект / за ред. К. Л. Крутій. – Запоріжжя : ТОВ “ЛПКС” ЛТД, 2005. – С. 189–201. – 0,2 авт. арк.

40. Маковецька Н. В. Можливості застосування ритмічної гімнастики і танцювальної терапії в освітньому процесі дошкільного закладу / Н. В. Маковецька, О. Д. Дубогай // Дошкільна освіта : журнал. – 2005. – № 1(7). – С. 60–66. – 0,5 авт. арк.

41. Маковецька Н. В. Особливості залучення дошкільників до фізичної культури: теоретичний аспект проблеми / Н. В. Маковецька // Вісник Запорізького національного університету. – Запоріжжя : ЗНУ, 2010. – С. 28–37. – 0,5 авт. арк.

42. Маковецька Н. В. Створення умов щодо реалізації інноваційної діяльності в дошкільних навчальних закладах / Н. В. Маковецька // Управлінська діяльність у системі дошкільної освіти: теорія і практика. Дайджест 7 / упор. К. Л. Крутій. – Запоріжжя : ТОВ “ЛПКС” ЛТД, 2009. – С. 188–202. – 0,3 авт. арк.

43. Маковецька Н. В. Школи перспективного педагогічного досвіду: забезпечення ефективності оздоровлювальної роботи в дошкільному закладі / Н. В. Маковецька // Дошкільна освіта. – 2005. – № 2(8). – С. 54–59. – 0,5 авт. арк.

АНОТАЦІЇ

Маковецька Н. В. Теоретичні та методичні засади професійного розвитку фахівців дошкільних навчальних закладів у сфері освітньо-оздоровлювальної діяльності. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти – Житомирський державний університет імені Івана Франка. – Житомир, 2012.

У дисертації визначено теоретико-методологічні засади професійного розвитку фахівців дошкільних навчальних закладів у сфері освітньо-оздоровлювальної діяльності. Розроблено авторську концепцію зазначеного розвитку.

Теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено технологію впровадження моделі професійного розвитку фахівців дошкільних навчальних закладів у сфері освітньо-оздоровлювальної діяльності; визначено структуру професійного розвитку, виявлено критерії, показники та рівні сформованості, розроблено та досліджено ефективність навчальних модулів. Обґрунтовано прогностичні напрями розробки проблеми професійного розвитку фахівців дошкільних навчальних закладів у сфері освітньо-оздоровлювальної діяльності.

Результати дослідження впроваджені у практику діяльності вищих навчальних закладів і дошкільних навчальних закладів України.

Ключові слова: професійний розвиток, фахівець дошкільного навчального закладу, освітньо-оздоровлювальна діяльність, навчальна технологія, форми професійного розвитку, навчальний модуль, акмеологічний підхід.

Маковецкая Н. В. Теоретические и методические основы профессионального развития специалистов дошкольных учебных учреждений в сфере образовательно-оздоровительной деятельности. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени доктора педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – житомирский государственный университет имени Ивана Франко. – Житомир, 2012.

В диссертации осуществлено исследование теоретико-методологических основ профессионального развития специалистов дошкольных учебных учреждений. Предложена авторская концепция профессионального развития инструкторов по физкультуре и воспитателей в области образовательно-оздоровительной деятельности – специально организованного, нормированного процесса взаимодействия специалистов, воспитанников и их родителей, направленного на реализацию комплекса педагогических мероприятий по усвоению дошкольниками систематизированных знаний, умений и навыков здорового способа жизни. Обоснованы акмеологический, системный, личностный, компетентностный подходы к профессиональному развитию специалистов дошкольных учебных учреждений в сфере образовательно-оздоровительной деятельности. Сформулированы принципы

профессионального развития специалистов дошкольных учебных учреждений в сфере образовательно-оздоровительной деятельности: общепедагогические принципы – научности, гуманистической и практической направленности, индивидуализации, дифференциации, единых содержательной и процессуальной сторон, структурного единства; системно-инструментальные принципы – иерархичности, динамизма, актуализации функций, эффективности; содержательно-функциональные – андрогогической направленности, взаимозависимости, систематичности и последовательности, вариативности. Уточнены предпосылки, являющиеся основой профессионального развития – реализация субъект-субъектных и межличностных отношений; модернизация традиционной установки на готовые знания, способы деятельности и мышления; ориентация на процесс деятельности, проектирование, прогнозирование и диагностику её результатов; создание условий для личностной ориентации специалистов на самообразование, саморазвитие, самоактуализацию; реализация способности к теоретическому обобщению, парадигмальному мышлению; обеспечение педагогам путей достижения профессиональной компетентности в сфере образовательно-оздоровительной деятельности.

Усовершенствованы содержание, формы и методы профессионального развития специалистов, которое рассматривается как непрерывный комплексный процесс, который охватывает профессиональное обучение, а именно: овладение профессиональными знаниями, умениями и навыками, приобретение профессионального опыта с целью достижения педагогического мастерства. Обоснована структура профессионального развития специалистов дошкольных учебных учреждений, которая включает пять компонентов: целевой (принятие специалистами целей и задач профессионального развития в сфере образовательно-оздоровительной деятельности), ценностно-мотивационный (осознание необходимости постоянного профессионального развития, потребность в нём), содержательно-операционный (знания и умения по организации образовательно-оздоровительной деятельности), аналитико-рефлексивный (мотивационно-творческая активность педагогов, их интеллектуально-логические и интеллектуально-эвристические, мировоззренческие, коммуникативные качества, способность к самоорганизации), контрольно-регулирующий (умение планировать и регулировать профессиональную деятельность, объективно её оценивать). Определены критерии, показатели и уровни профессионального развития специалистов дошкольных учебных учреждений в сфере образовательно-оздоровительной деятельности. Разработана программа и методика исследования профессионального развития инструкторов по физкультуре и воспитателей дошкольных учебных учреждений.

Обоснована модель профессионального развития специалистов дошкольных учебных учреждений в сфере образовательно-оздоровительной деятельности. Выделены такие этапы профессионального развития: диагностический, когнитивный, деятельностный, рефлексивный, завершающий.

Разработана технология реализации модели профессионального развития специалистов дошкольных учебных учреждений в сфере образовательно-оздоровительной деятельности, осуществлена экспериментальная проверка её эффективности. Важным аспектом этой работы определена, в частности, разработка тематических модулей, реализация каждого из которых предполагала использование таких форм методической работы с кадрами, как самообразование специалистов, педагогический совет, проблемный семинар, творческая группа, консультация методиста и т.д. Экспериментально доказана эффективность авторской модели.

На основе обобщения результатов исследования определены прогностические направления разработки этой проблемы: повышение конкурентоспособности специалистов дошкольных учебных учреждений, международный обмен программами профессионального развития, использование информационных технологий, полное соответствие профессионального развития специалиста системе социальных ожиданий.

Результаты исследования внедрены в практику деятельности высших учебных учреждений и дошкольных учебных учреждений Украины.

Ключевые слова: профессиональное развитие, специалист дошкольного учебного учреждения, образовательно-оздоровительная деятельность, учебная технология, формы профессионального развития, учебный модуль, акмеологический подход.

Makovetska N.V. Theoretical and methodical principles of professional development of preschool educational establishments' specialists in the field of educational and recreational activities. – Manuscript.

Dissertation for the scientific degree of doctor of pedagogical sciences in specialty 13.00.04 – theory and methodology of professional education – Ivan Franko Zhytomyr state university. – Zhytomyr, 2012.

In dissertation, theoretical and methodological principles of professional development of preschool educational establishments' specialists in the field of educational and recreational activities are investigated. A unique authorial concept of the abovementioned development.

The model and methodology of professional development of preschool educational establishments' specialists in the field of educational and recreational activities are theoretically substantiated and experimentally tested; the structure of professional development is defined; the

criteria, indicators and levels of formation are identified; the efficiency of educational modules is investigated.

Directions of further research of professional development of preschool educational establishments' specialists in the field of educational and recreational activities are predicted and theoretically substantiated.

Keywords: professional development, preschool educational establishment specialist, educational and recreational activities, educational technology, forms of professional development, educational module, acmeological approach.